

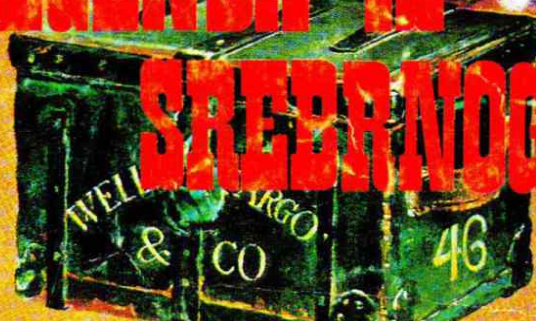
WESTERN ROMAN
LASO
(CIJENA 7 DIN BROJ 274)

EXPRESS
& MAIL CO.

LEGENDA IZ
SREBRNOG GRADA

G. F. Unger:

LEGENDA IZ SREBRNOG GRADA

G. F. Unger: **LEGENDA IZ SREBRNOG GRADA**

Naslov originala: **DIE TOMBSTONE-LEGENDE**

Copyright: Bastei – Verlag, Gustav H. Lübbe,
Bergisch Gladbach

Recenzija: Mladen Stary, književnik

Prijevod: Julio Radilović

Grafički urednik: Ivica Bartolić

Urednik: **Marcel Čukli**

»Laso« – Izdavač OOUR informativno-revijalna izdanja NIŠP »Vjesnik« Zagreb, Ljubice Gerovac 1
Glavni i odgovorni urednik Borivoj Jurković – Tisak OOUR Novinsko-revijalna štamparija i OOUR TMG »Vjesnik« Zagreb, Ljubice Gerovac 1 – Zagreb 1978.
Copyright (sva prava za Jugoslaviju) VJESNIKOVA PRESS AGENCIJA Zagreb.

Cijena pretplate za godinu dana iznosi 364.- d ili 327,60 d s popustom od 10%, a za 6 mjeseci 182.- d ili 163,80 d s popustom. Samo unaprijed plaćena pretplata osigurava popust od 10%. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-586 OOUR »Vjesnik SSRNH« s oznakom za »Laso«.

Cijena za inozemstvo: DM 1,80, ASCH 10,00, SFRS 2,00, HFL 2,00

Cijena inozemne pretplate za 6 mjeseci: DM 36,00, SKR 63,00, ASCH 250,00, FF 74,00, SFRS 36,00, HFL 37,00 US\$ 15,00

UPLATA NA DEVIZNI RAČUN 30101-620-37-7210-256 – Privredna banka Zagreb za »Vjesnik«

EKONOMSKA PROPAGANDA: »Vjesnik« Agencija za marketing Zagreb;

Trg bratstva i jedinstva 6. 1/1 kolor zadnja stranica 7.000 d ili 480 US\$.

Oslobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7-1973. od 26. XI 1973.

I

Jednog se sumornog jutra dogodilo da je Pete Ringold bio svjedok kad su nastupila dvojica vrlo različitih muškaraca i to u trenutku kad su ulicom Front u Dodge Cityju zatutnjali revolveri i jedna puška, da bi odmah potom nastao grobni muk narušavan jedino nestrpljivim toptanjem i frktanjem uznemirenog šesteroprega poštanske kočije.

Ali ovu pripovijest treba započeti nešto ranije.

Treba je započeti s Peteom Ringoldom, koji je bio vozar kompanije za putnički i teretni poštanski saobraćaj Wells Fargo. Jer to nije bilo zadnje strahovito uništenje kojem je prisustvovao Pete Ringold, a koje su svojim revolverima upriličili Wyatt Earp i dr John Holliday.

Izlazeći iz poštanskog ureda Pete Ringold nosio je pod rukom smotan svoj novi bič ispleten od crne, dobro nauljene kože s držalom optočenim ukrasima od srebrnih umetaka. Za taj raskošan bič žrtvovalao je svoje dvije mjesečne plaće, ukupno osamnaest dolara. Za tu svotu moglo se tada u Dodge Cityju dobiti dva pros-

ječna konja s još uporabivim sedlima.

Ali je Pete imao valjan razlog za kupnju tog novog biča: Wells Fargo mu je dopustio da danas prvi put upravlja novom kočijom i to glavnom prometnicom za Santa Fe, a to je Peteu Ringoldu značilo isto toliko koliko bi vlakovodi jedne stare ranžirke značilo da odjednom smije upravljati Union Pacific Expressom.

Uredno odjeven i čist Pete je blistao od šešira do čizama. Visoka rasta, okretan i crvenokos, taj dvadesetšestogodišnji momak posjedovao je urođeni dar da upravlja zapregom. Upravljač je tako vješto kao što je njegova tetka Mabel baratala pletačim iglama. A kako je i inače u svakom pogledu zadovoljavao predodžbe svojih poslodavaca o valjanom i pouzdanom vozaru, uvrstio se današnjim danom među odabrane uglednike svog zvanja, među one koji su saobraćali glavnim prometnicama.

Zadovoljan i ponosan Pete je polako obilazio potpuno novu, jarko crvenu, Abbot-Downing kočiju u kojoj se devet putnika moglo udobno smjestiti.

Mnoštvo mjedenih okova davalo joj je pomalo otmjen izgled, a svjetloplavi kotači ugodno su svojom bojom odudarali od crvenog obličja kočije.

Pitajući se tko li će mu biti prvi putnici Pete odjednom poželi da to budu prava gospoda, možda neki senator, kakav general ili slične ličnosti od položaja i imena.

Ali se, vidjevši putnike, razočarao.

Iz hotela su došla dva trgovačka putnika sa svojim kovčezima uzoraka. Pojavila se i Elsa Hobkins iz kitničarskog salona Venus koja je pošla da obide svoju podružnicu u Santa Fe kao što je to običavala činiti svaka tri mjeseca. Ali ta podružnica nije, navodno, bila nikakav salon šešira nego jedna od onih kuća nad čijim je ulazom visio crveni fenjer.

Nikakvo otmjeno društvo, pomisli Pete nezadovoljno.

A onda ugleda Tate Swifta, kockara i revolveraša, koji se približavao kočiji noseći svoju putnu torbu, odjeven u svoje najbolje odijelo sašiveno po mjeri. U njegovoj kravati blistala je briljantna igla, a mršavo, blijedo i izborano mu lice djelovalo je ukočeno i nedokučivo.

Tate Swift ubaci svoj kovčeg u prtljažnik kočije i popne se u kola kroz vrata sa strane okrenute prema ulici. Njegove tamne, oštre oči, opreznim pogledom hitro obuhvatiše okolinu.

Do davola, nije to nikakav pristojan tovar za prvi dan, pomisli Pete razočarano, pa

zalupivši vrata za posljednjim putnikom krene naprijed da se uspne na visoko kočijaševo sjedište na kojem se već bio smjestio njegov pratilac nakon što je prethodno potrpao vreće s poštom ispod sjedišta.

Upravo u trenutku kad se Pete nakanio popeti na bok kočije, začuo se oštar uzvik:

– Stoj! Kola ostaju još ovdje!

Okrenuvši se Pete Ringold je već bio zaustio da kaže kako ništa na tom svijetu ne može spriječiti da kočija krene prema utvrđenom voznom redu osim ako bi grom iz vedra neba udario u kola i razmrskao ih.

Ali tu misao ipak nije izrekao nego se samo zagledao u čovjeka koji je dolazio koračajući prašnim kolnikom, jer taj čovjek nije bio neki običan čovjek!

Pete ga je znao, kao što ga je znao svaki onaj koji je u Dodge Cityju boravio dulje od nekoliko sati.

Taj čovjek bijaše vrlo poznati šerif Dodge Cityja, mister Wyatt Berry Stapp Earp. Izgledao je krupan i čvrst, a krajevi njegovog srpolikog brka ovjesili su se uz uglove četvrtaste brade. Dugoljasto mu je lice osunčano tamnosmeđom bojom, sivih je očiju i tamnokos. Šešir na njegovoj glavi činio se nekako premalen. Nosio je pomodni kaput, a među usnama bila mu stisnuta ugašena cigara.

Nije se vidjelo je li naoružan ali je Pete Ringold, poput svih ostalih stanovnika Dodge Cityja, znao da Earp, kao nekom čarolijom, može u hipu stvoriti u ruci oružje.

Sa strane nogostupa pojavi se poštanski činovnik uzvikujući:

— Gospodine Earp, zašto zadržavate kočiju i remetite vozni red?!

Ali šerif se ni ne osvrne na njega. Motreći pozornost na oba prozora i vrata kočije on se ukruti i poviče tvrdim glasom:

— Tate Swift, vi ostajete ovdje! Izadite iz kola! Optuženi ste za varanje na kartama! Vaš ću dobitak zaplijeniti, a vi ostajete ovdje sve dok ja...

Nije stigao dovršiti. Negdje podalje niz Front ulicu odjeknuo je suhi prasak teške sharps puške za lov na bizone, a nepoznati je strijelac sasvim sigurno taj metak namijenio šerifovoj glavi. Metak je, naime, istrigao ugašenu cigaru iz šerifovih usta odnijevši pri tome nekoliko dlaka njegova brka. To što taj pokušaj ubojstva nije uspio samo je jedna od onih čudnih slučajnosti koje tako često i velikim i malim stvarima određuju daljnji tok. Wyatt Earp je zacijelo sasvim slučajno okrenuo glavu upravo u trenutku kad je podmukli strijelac odapeo pušku.

Zajedno s odjekom pucnja na prozoru kočije pojavio se i Tate Swift. Vidio se samo njegov revolver, dio ruke, dio ramena i glave, sve zajedno tek onoliko koliko se baš mora zapaziti od čovjeka koji je nakanio zapucati kroz prozor.

Kad je htio povući obarač, Swifta je zahvatio šerifov metak.

Wyatt Earp je odjednom držao u ruci revolver i dijelić sekunde poslije oborio kokara. Potom se brzo okrenuo da bi se zaštitio od nevidljivog

strijelca koji je u predahu imao dovoljno vremena da ponovno napuni pušku.

Međutim se na vratima Chalk Bessonova Long Branch saluna pojavi neki suhonjavi dugajlija odjeven po najnovijoj modi. Na njemu se ta birana odjeća činila preširoka i prevelika kao da je zbog neke bolesti prilično smršavio.

Taj je čovjek odjednom otvorio paljbu iz dva revolvra koje je kao nekom čarolijom izvukao iz navlaka ispod pazuha pod kaputom. Pucao je u hodu zasipavajući mecima prozor jedne sobe na katu Lone-star Trail saluna.

Tamo je još jednom sjevnula vatra iz puščane cijevi, a onda je oružje kliznulo niza zid i palo na cestu dok je pogođeni strijelac gornjim dijelom tijela legao daleko preko prozorske daske. Gotovo se učinilo kao da se naumio spustiti niza zid da ponovno dohvati pušku.

Potom nastupi tišina.

Nitko se još nije pokrenuo, svi još zure ukočena pogleda. Samo se odnekud tišinom razlegao prodorni vrisak neke žene.

Mršavi dugajlija u preširokom odijelu dolazio je sve bliže. Pete Ringold ga zna. Svi ga ovdje znaju. To je doktor John H. Holliday, u to vrijeme zacijelo najozloglašeniji kokar i revolveraš, čovjek bez prijatelja, čovjek koji je bezglavim bijegom morao napustiti preko pola tuceta gradova da bi izmaknuo konopcu.

Približavao se sasvim polako, zanoseći jedva primjetno u hod. Zaustavivši se tik ispred šerifa on mu pruži re-

volere s drškama okrenutim naprijed.

— Evo oružja — reče. — Ako želite, šerife, možete me uhapsiti. Prekršio sam vaše zabrane, zar ne? Upotrijebio sam svoje oružje u ovom gradu i ustrijelio jednog čovjeka.

Kratak osmijeh iskrivio mu je usta ispod plavog brka dok su mu se sivomodre oči ponešto grozničavo cakilile.

Tad se odjednom sagne, prekrije donji dio lica, osobito usta, podlakticom i stade žestoko kašljati tresući se cijelim tijelom.

Nijemo je mnoštvo gledalaca osjetilo na trenutak sažaljenje za tog bolesnog čovjeka. Jer svi znaju da je Doc Holliday, kako ga ovdje nazivaju, vrlo teški plućni bolesnik i da mu vjerojatno preostaje još vrlo malo života. Ali se trenutak sažaljenja brzo rasplinuo pred spoznajom da je taj čovjek ipak samo jedan opaki revolveraš i da na svojoj savjesti nosi mnogo ljudskih života.

Sada su svi sa zanimanjem očekivali što će učiniti Wyatt Earp.

A šerif će glasno i kratko:

— Budući da ste mi morali spašavati život, Doc, riječ je o nužnoj obrani. Niste prekršili nikakve moje zabrane jer ste stajali u službi zakona!

Doc Holliday se u međuvremenu pribrao od napada kašlja. On se ponovo kratko osmjehne, vrati svoje pištolje pod kaput i polako krene natrag u Long Branch salun.

Wyatt Earp mahne glavom Peteu Ringoldu:

— Kočija može krenuti čim

ubijeni putnik i njegova prtljaga budu istovareni!

Zatim pristupi prtljažniku kočije, otvori ga, izvadi Swiftovu putnu torbu i udalji se bez riječi. Tek sada pohrli radoznalo mnoštvo na lice mjesta opkolivši gustim krugom nepokretnu kočiju.

Poštanski službenik, Pete Ringold i njegov pratilac davali su si oduška žestokim psovkama. Dok su izvlačili mrtvaca iz kola, jedan od trgovačkih putnika ozlojeđeno je uzvikivao:

— Kakva su to vremena! Kakva vremena...!

Nedugo zatim poštanska kočija krene iz tog divljeg stočarskog grada. Podbadana Peteovim uzvicima zaprega je žustro grabila mimo brojnih korala i mnogih kampova velikih stada stoke koja su u okolici Dodge Cityja čekala na utovar. Kanzaška željeznica našla se u nekim poteškoćama, pa su prazni vlakovi stizali u Dodge u prevelikim razmacima. Stotinu tisuća goveda popaslo je okolo grada i posljednju vlat travke, pa su vođiči krda plaćali visoke cijene za pašu i vodu. Wyatt Earp je vodio brigu o tome da taj novac bude redovito uplaćivan.

Pete Ringold nije nalazio osobitog zadovoljstva u ovoj vožnji. I nehotice je bio suviše zabavljen događajem koji je uzrokovao zakašnjenje polaska kočije. Prečesto mu se misao vraćala na tog Wyatta Earpa, na tog čovjeka hladna i nepristupačna izgleda koji za malo nije ostao ležati u prašini prostrijele glave.

Ispljunuvši gusti sok duhana za žvakanje, što će odsad nadalje činiti u gotovo pravilnim razmacima svaku milju, njegov ga pratilac prekine u razmišljanju:

– Ovo danas moglo bi Earpa stajati glave u tom gradu. Počinio je grešku... možda posljednju u životu!

– O čemu to govoriš Buck?
– zapita Ringold. – Ciljaš li na to da je Earp navodno tihi ortak u profitima nekih saluna i nekih drugih poslova?! Misliš li da nije dopustio Swiftu da otputuje s dobivenim novcem samo stoga što je taj novac dobiven u salunu u kojem šerif ima svoj udio?

– Zašto ne, Pete? – uzvratila mu suvozač pitanjem. – Svi znaju da je Tate Swift jučer operušao Long Branch salun za svu gotovinu koja se taj tren mogla tamo naći. Budući da je danas htio otputovati, ne bi momci u salunu imali više prilike da taj novac vrate u uzvratnim igrama. A svi igrači koji tamo imaju svoj stalni stol, moraju trećinu svog dobitka odstupiti lokalima. I ja ne mislim, Pete, da Swifta samo nisu htjeli pustiti da ode iz grada. Jednostavno su ga optužili za varanje na kartama, a onda se pojavio Wyatt Earp i...

– Ah, nisu to moja posla! – odmahne Pete rukom.

Ali on još ni ne sluti da će doći dan kad će imati vrlo mnogo posla s Wyattom Earpom. To neće biti tu, u Kansasu, nego u okrugu Cochise, u Tombstoneu! A sve to nije tako daleka budućnost, iako je Tombstone udaljen tisuću milja od Dodge Cityja.

II

I taj dan proveo je doktor John H. Holliday kao i svaki drugi dan.

U Long Branch salunu iskapio je još svoje posljednje jutarnje piće, veliku čašu porta u koju mu je barem umiješao dva jaja.

Doc Holliday platio je to svoje zadovoljstvo zlatnikom od dvadeset dolara jer je u noćasnjim partijama bio sretne ruke. Otkad je sigurno znao da mu neizlječiva bolest ne pruža nikakvih šansi i da su mu dani odbrojani, kartaška mu je sreća stalno bila sklona.

Osmjehnuvši se suhim osmijehom bez radosti, barmen spremi zlatnik i uzme pažljivo promatrati kako Doc dugim gutljajima ispija tu njegovu mješavinu, razmišljajući pri tom: koliko će još dugo Doc izdržati takav način života? Koliko će mi puta još pokloniti zlatnik kad mu smiješam to njegovo piće?

Doc Holliday nema prijatelja. Ljudi ga se plaše, jer ga bije glas hladnokrvnog strijelca. Osjećaju pred njim strahopoštovanje i svi mu se ugibaju s puta kao da je bijesni tigar.

Na izlasku iz saluna ponovno ga uhvati napad kašlja. Morao se nasloniti na zid uz vrata prikrivajući lice svojom sniježnobijelom maramicom, dok mu se tijelo grčevito potresalo.

Neki od njegovih mnogobrojnih neprijatelja mogao bi ga ovaj trenutak bez muke ustrijeliti.

Teturajući dokopao se svog hotela, svalio se na krevet i uto-
nuo u mrtvi san. To se ponav-

ljalo svaki dan, svako jutro nakon duge noći provedene za kartaškim stolom.

Kad se probudio, bilo je vani već mračno. Prevrne se na stranu i rukom napipa bocu na noćnom ormariću. Otpio je nekoliko gutljaja porta, a kad je stavio bocu na mjesto i ostao trenutak nepomično ležati, odjednom osjeti da nije sam u sobi.

Ruka mu klizne pod jastuk da dohvati revolver. Istodobno se začuje miran glas nekog muškarca:

– U redu je, Doc, u redu je! To sam ja! Nisam vam htio smetati u snu, pa sam sjedio tu uz prozor i gledao na ulicu. Da upalim svjetiljku?

Doc Holliday prepozna glas Wyatta Earpa. Ostao je još koji trenutak ležati potpuno miran i opušten osjećajući se ponovno odmornim i krepkim nakon duga sna. Zatim reče:

– Zbog mene ne morate paliti svjetiljku. Ponekad me zaboje oči od sve te silne svjetlosti za kartaškim stolovima, pa mi godi ovako ležati u mraku... Nego, što ste me trebali, šerife?

– Dugujem vam svoj život, Doc – mekim glasom odgovori Earp. – Pa ipak, došao sam vam kazati da morate napustiti Dodge City!

– Zašto?!

Pitanje je zazvučalo oštro i odsječno poput škljocanja gvozdeno-stupice. Istodobno se Holliday ponovno prometnuo u hladnokrvnog, usamljenog i opakog vuka, spremnog da se suprotstavi bilo kakvoj prisili i pritisku.

– Moj položaj ovdje u Dodge Cityju nije više tako

moćan. Štoviše, on postaje sve slabiji – odgovori Earp. – Izazvao sam protiv sebe nekoliko utjecajnih ljudi koji su postali mojim neprijateljima. Mogu vam ukazati na najnoviji primjer, Holliday: to, što sam jučer spriječio Swifta da sa svojim dobitkom napusti grad, okrenuli su moji prijatelji protiv mene. Tvrdi se da sam ja tihi ortak u salunu koji je zbog Swiftove kartaške sreće pretrpio veliki gubitak, te da su moji poslovni partneri i prijatelji podnijeli lažnu prijavu samo da bih ja imao tobože opravdani razlog da uređujem protiv Swifta. Moj položaj policijskog poglavara Dodge Cityja postaje sve ugroženiji. Mnogim sam divljim momcima podrezao krila i time naškodio interesima njihovih prikrivenih poslodavaca. Ja...

– Znam – promrmlja Holliday. – Sve mi je to poznato. Pripisuju vam kojekakve zlouporabe vašeg službenog položaja, šerife. U gradskom vijeću su sve glasniji zahtjevi da grad ne obnovi ugovor s vama. Ali kakve sve to ima veze sa mnom? Zašto da ja zbog toga napustim ovaj grad? Ili vam sada predbacuju i to da sam vam ja jučer spasio život?

– Upravo to, prijatelju – uzvрати Earp s prizvukom suzdržana gnjeva u glasu. – Ljudi se plaše. Zavládalo je uvjerenje da se zloglasni revolveraš Doc Holliday krišom povezao sa mnom i da će on obavljati sve one »poslove« koje ja ne mogu obaviti zato da se još više ne kompromitiram. Jeste li me dobro shvatili, Doc?

– Sasvim! – odgovori kok-

kar. — Vaši su vas neprijatelji dobrano zatjerali u škipac, čovječe! Učinili vi što mu drago, uvijek će vam se naći neka zamjerka. Zašto im ne bacite tu zvijezdu pred noge? Kako ne uvidate da jednog dana neminovno mora doći do toga?! Savjetujete mi da odem odavle, da nitko ne bi dovodio moje dvoboje u vezu s vama i vašim interesima... ali, jeste li ikada razmišljali o tome kakva je razlika između vas i mene, šerife?

Doc Holliday ponovno dohvati bocu s vinom i otpije nekoliko gutljaja. Ne čekajući Earpov odgovor on mirno nastavi:

— Nas dvojica smo slični, Earp. Revolveraši smo, obojica! Mi smo tigrovi, divlje zvijeri koje nitko ne voli i kojih se svi plaše. Nigdje i nikada nećemo imati prijatelja. Bili ste šerif u Wichiti, ali vam tamo nije bilo opstanka. Neće vam biti opstanka ni ovdje. Dodge City je ukroćen i za koju će godinu postati miran grad. Vi tu više niste potrebni, Earp! Ljudi se žele osloboditi tigra i zamijeniti ga dobrim psom čuvarom kojeg se ne trebaju plašiti. Potjerat će tigra čim budu imali dobar povod za to. Savjetujem vam da sami napustite grad prije nego što vas istjeraju. U redu, Wyatt, ja odlazim! Otići ću iz grada da vam ne bih stvarao neprimike... ali poslušajte moj savjet: pokupite se i vi! Vama je ovdje odzvonilo, šerife!

Ustane s kreveta, pristupi k stolu i upali svjetiljku. Dok se njena svjetlost razlijevala po sobi, njih dvojica šutke se promatrahu.

Šerifovo dugo i tvrdo lice je nepokretno i bezizrazno, samo u njegovim sivim očima sjaji neka čudnovata svjetlost, kao da je načinjena istodobno od unutarnjeg grizodušja i neke gorke spoznaje.

— Možda ja i jesam revolveraš u kojem živi samo nagon za pucanjem, pa si zato uvijek moram pribaviti neku vrst lovačke dozvole... kao, recimo, ovu zvijezdu ovdje — reče on. — Možda sam samo nasilnik, dovoljno lukav da svoje postupke zaodjenem plaštem zakonitosti. Ali ja ipak činim dobro djelo! Ukrotio sam i smirio ovaj grad koji je svake noći imao mrtvih, koji nije znao za sigurnost ni red, u kojem je vladalo nasilje.

Utihnuvši, on upre pogled u Doca Hollidayja kao da očekuje od njega neki odgovor. Ali odgovora nije bilo.

Polako pođe k vratima. Tamo još na trenutak zastane i tiho zapita:

— Kamo odlazite, Doc?

Holliday iskrivi usta u neveseo osmijeh:

— Najvjerojatnije u Tombstone. Arizona! Tamo se okreće dolar, a to je uvijek privlačno za kockara! Već sam se potanko obavijestio. Tombstone leži na četiri tisuće i šest stotina stopa nadmorske visine i tamošnja klima je nešto najbolje što mogu pružiti svojoj bolesti. Možda ću tamo poživjeti koju godinu duže!

U njegovu glasu jasno su odzvanjali gorka ironija i sarkizam. Wyatt Earp je odjednom shvatio sav jad i nesreću tog čovjeka koji je o svojoj smrti govorio kao teški ranjenik ko-

jemu čak i mučeničko samouništavanje donosi olakšanje. No Holliday je već dalje raspredao o Tombstonu:

– Ne privlači me samo dobra klima. Grad ima gotovo četrnaest tisuće stanovnika i stotinu i deset lokala u kojima se toči viski. Mjesečni promet trgovačkih skladišta iznosi preko četvrt milijuna dolara. Srebrne šipke koje se transportiraju iz tamošnjih rudnika srebra lijevu se u težini od po devedeset kilograma da banditi u slučaju pljačke ne bi mogli tako lako baratati njima. To je lijep, živahan i veseo grad. Dugonosa Kate pisala mi je o svemu tome. Želi da dođem k njoj. Ona je bila jedini čovjek koji je uvijek bio spreman da me prihvati – uvijek!

Posljednju je riječ uzviknuo pomalo izazovno, kao da je time htio naglasiti: još ja nisam sasvim prezren i izopćen, još ima netko na ovom svijetu kome se mogu uteći!

– Naši se putovi, dakle, danas razilaze – reče Wyatt Earp.

Poslije tih riječi on izađe iz sobe i tiho zatvori za sobom vrata. Doc Holliday se ponovno prihvati boce s vinom. Malo kasnije naruči vruću kupelj i pozove brijaća da mu dođe u hotel.

Vrlo čist i uredan, odjeven besprijeorno i po najnovijoj modi, popeo se jedan sat kasnije u poštansku kočiju za Santa Fe. Od prtljage nosio je sa sobom samo jedan omanji kovčežić u kojem se nalazio njegov »obrti kapital« kockara.

Slučaj je htio da nitko nije

zamijetio njegov odlazak. Ali će se uskoro ponovno pronijeti glas o njemu. Iz Tombstona!

Naći će se tamo i Wyatt Earp, kao i vozar Pete Ringold o kojem je bilo riječi na početku pripovijedanja.

III

Šerifu Earpu postalo je idućih dana jasno da gradska uprava Dodge Cityja neće produljiti njegov ugovor. Budući da je grad bio smiren i upokoren u zadovoljavajućoj mjeri, njegovi protivnici uložili su sav svoj utjecaj kako bi se grad odrekao daljnjih Earpovih usluga. Zacijelo neće nikada biti razjašnjeno kakve su se tu sve zakulisne igre igrale, ali jedno je sigurno: Earp je bio dovoljno ponosan da preda zvijezdu prije isteka roka službovanja.

Odjahao je iz Dodge Cityja u nepoznatom pravcu i dugo se o njemu ništa nije čulo. Otišao je još ogorčeniji, još bešćutniji, još nepomirljiviji, dok su mu u sjećanje navirale Hollidayeve riječi: »Nigdje i nikada nećemo imati prijatelja, Earp. Mi smo tigrovi, divlje zvijeri koje nitko ne voli i kojih se svi plaše!«

Bio je rujana 1879. godine i trebalo su proći još dvije godine i jedan mjesec do onog dana kad se u Tombstonu, kod O. K-korala, rasplamsala borba koja će postati jezgra legende iz Tombstona.

Nekoliko mjeseci poslije premjestila je Wells Fargo kompanija Petea Ringolda kao vozara u Pima okrug u Arizoni, i to stoga što su dobri i pouzdani vozači Wells Farga u tom dijelu Arizone prilično

kratko živjeli. Ta visoka stopa smrtnosti poštanskih kočijaša bila je uzrokovana prije svega načinom na koji su banditi zastavljali poštanska kola da bi se dočepali njihova tereta: vozaču je upućivan uvijek samo jedan jedini poziv za predaju. Ako mu se ne bi odazvao, dobio bi metak.

Stoga je još srazmjerno mladi Pete Ringold premješten u Arizonu.

Jednog vedrog proljetnog dana zatekao se on s tovarom srebra iz Tuscon na putu za Phoenix. Trebalo je da promijeni zapregu na maloj postaji za razmjenu konja na Felipe Creeku.

Približavajući se postaji, Pete i njegov pratilac opazili su još iz daljine da su kola iz suprotnog pravca, koja su očito nešto kasnila na putu, bila još u stani. Ljudi su još zaposleni izmjenom konja, a nekoliko putnika stoji u sjeni trijema i kod bunara.

Kad je Pete zaustavio svoju kočiju i kad je njegov pratilac ubacio pušku u navlaku na kočijaškom boku i već se napola spustio sa svog visokog sjedišta, razliježe se pucanj i metak probuši Peteov šesir.

Oštar se glas prodere grubo:

– Da se niste pomakli! Ovo je prepad! Postaja je u našim rukama!

Pete Ringold se ukoči. Upravo je bio nakanio omotati uzde oko poluge kočnice. Razabrao je prigušene i gorke psovke svog suvozača, pa mu hitro dobaci:

– Stani, Larry, pričekaj još!

Zatim pažljivo razgleda oko sebe.

Stanični konjušar, zadužen da svaku kočiju u prolazu opskrbi odmornom zapregom, i njegov pomoćnik, bosonogi meksikanski dječak, stajahu bljeda lica jedan kraj drugoga. Konjušar prigušeno uzdahne:

– Žao mi je, Pete! Uхватili su nas na prepad. Došli su kao putnici, s tom drugom kočijom. Jedan od njih je čak preobučen u žensku!

Pete mu kimne glavom i nastavi razgledavati. Banditi ga nisu požurivali.

Bilo je tu još petoro muškaraca i dvije žene. Ali jedna od njih je nedvornno bila preobučeni muškarac. Držala je, naime, u rukama dva revolvera i široko se cerekala. Bio je to muškarac, mladi momak bjeloputna lica, preobučen u meksikansku djevojku, što mu nije osobito teško padalo budući da je bio ljepuškast i tamnokosi. To se vidjelo kad je skinuo ogrtač zajedno s perikom.

Sada ga je čak i Pete Ringold prepoznao. Bio je to njegov rođak Johnny Ringo, jedan od mnogobrojne svojte velikog klana Ringoldovih koji su gotovo svi bili revolveraši i banditi.

Isto tako je i Johnny Ringo, koji se zapravo zvao Ringold, ali je pod imenom Ringo stekao žalosnu slavu revolveraša, prepoznao svog rodaka Petea. Pete je to sasvim jasno osjetio, iako Johnny nije pokazao nikakva znaka prepoznavanja osim što se još šire osmjehnuo i kratko bljesnuo očima.

Pete nije imao vremena da ga promatra dulje od dvije sekunde jer je tu bilo još nekoliko osoba koje je valjalo pogledati.

Tu je još ona druga žena, a ta je sasvim sigurno prava! Pri pogledu na nju Petea Ringolda podiđoše žmarci i on osjeti kako mu srce snažnije udara. Ta crvenokosa žena zelenih očiju učinila mu se kao živo utjelovljenje svih njegovih svjesnih i nesvjesnih želja, stvarna slika njegovih snova. Bio je to trenutak koji se ponavlja uvijek kad god neki muškarac susretne neku ženu za koju pomišli: ta ili nijedna!

Ali tu je bilo još i petoro muškaraca na koje je morao svratiti svoju pozornost. Dvojica su stajala kraj bunara, blizu crvenokose žene. Bez sumnje, obični putnici. U svakom slučaju, nisu nikako pripadali preostaloj trojici koja su držala u rukama revolvere.

Pete ih je na kratko promotrio i htio svrnuti pogled na ljude koji su stajali pod krovom trijema i na uglu stanične zgrade. Tad ga ponovo podiđu žmarci, kao upozorenje nekog instinktivnog prepoznavanja nečega što je tu, na dohvat ruke, a nevidljivo.

Pete se ponovno zagleda u dvojicu putnika koji su stajali kraj bunara i isti mu trenutak sve postane jasno.

Jedan od njih je malen i debeo, tip trgovačkog putnika koji se nervozno preznojava i koji je zauzet brigom oko svog zlatnog sata s masivnim lancem.

Peteova je pažnja, međutim, usredotočena na onog drugog muškarca krupna i čvrsta stasa, duguljasta lica zaraštena u gustu bradu, koji je mirno i suzdržano stajao na svom mjestu. Nosio je tamno

odijelo, crne polučizme, crni šešir ravna oboda kakav su najradije nosili putujući propovjednici, bijeli tvrdi ovratnik i vrlo maštovito svezanu maramu. Djelovao je vrlo dostojanstveno, sigurno i smireno.

Usprkos njegovoj gustoj bradi Pete Ringold ga je isti trenutak prepoznao. To je Wyatt Berry Stapp Earp, putnik iz kočije za Tuscon. Stoji mirno i promatra kako banditi rade svoj »posao«.

Videći se okružen sa svih strana opasnim i okorjelim ljudima s otkočenim oružjem u rukama, Pete je uvidio da on i njegov pratilac nemaju nikakve šanse. Stupica bijaše suviše dobro pripremljena. On kimne glavom svom suvozaču:

— U redu, Larry! Nećemo ništa riskirati!

— Ta ti je pametna! — do-baci mu jedan od bandita. — Baci revolver na zemlju i sidi! Ti i tvoj pratilac stanite kraj bunara!

Banditi se zatim baciše na posao. Johnny Ringo držao je revolver uperen u putnike, Petea i njegovog pratioca. Kočijaš i suvozač one druge kočije zajedno s konjušarom i njegovim pomoćnikom zaprezali su od-morne konje pred Peteova kola natovarena srebrnim šipkama. Za to su vrijeme razbojnici sjekirom i maljem razbili kotače na drugoj kočiji i razrezali njene kožne ovjese.

Dvojica bandita pođu zatim prema koralu da odaberu i osedlaju četiri dobra jahaća konja, a treći se popne na uništenu kočiju i stane izbacivati prtljagu na zemlju. Potom uzme obijati kovčege. Johnny

Ringo, svejednako pazeći na zarobljenike, povuče se korak unatrag kako bi mogao bolje vidjeti kakav se sve plijen našao među prtljagom. Sada je Pete Ringold stajao dovoljno blizu Wyattu Earpu da mu se mogao potihno obratiti:

– Pa, što radi veliki Wyatt Earp? Promatra što se događa? Zar je moguće da veliki Earp, strah i trepet bandita, jednostavno samo promatra?! Čovječe, moja je kočija puna srebra!

– Što se to mene tiče, mladiću? – uzvratila mu Earp tihim glasom, zajedljivo. – Ja više nisam predstavnik zakona! Znao sam odmah da ćete me prepoznati. Bili ste vozač kod Wells Farga na liniji Dodge City – Santa Fe, zar ne? E, pa onda znate i sami kako mi se Dodge zahvalio za sve moje usluge! Ja više ne izlažem svoj život za druge ljude i za tuđe blago!

– Dogodit će se ubojstvo – reče Pete tek što je Earpov glas utihnuo. – Ovi banditi nisu maskirani, a ja poznajem jednoga od njih. Poznajem Johnny Ringa, svog rođaka. To je onaj koji se preobukao u žensku. On zna da sam ga prepoznao i da ga mogu imenovati, pa će...

– To je vaša zla sreća, moj mladiću – prekinu ga Earp. – Mene su, dakako, razoružali i ja vam ne mogu pomoći. No, možda se i varate, pa neće sve biti tako crno.

U međuvremenu je razbojnik koji se bavio oko prtljage otvorio jedan novi kovčeg. Po haljinama i komadima rublja koje je iz njega vadio i bacao na zemlju bilo je očito da kovčeg pripada crvenokosoj ženi.

Pete okrene glavu da bi je bolje promotrio. Odmah je uočio da je srdita i zapazio da ima vrlo male uši i vrlo energičnu bradu. Nos joj je bio neznatno uvinut prema gore, a njegove su nosnice sada lagano podrhtavale. Udarivši nestrpljivo nogom o zemlju, mlada žena poviče glasom punim prezira:

– Prste k sebi, lupežu! Ostavi moju prtljagu na miru!

Johnny Ringo se okrene i pogleda je. Zatim pristupi bliže.

– Sestro – reče – mi smo džentlmeni. Ako to želite, nećete pretrpjeti nikakvu štetu. Predlažem vam da mi poklonite jedan uvojak vaše plamene kose, pa možete zadržati sav vaš imetak! Samo jedan vaš uvojak, gospodo!

Međutim, njegov je prijatelj izvadio iz kovčega neku kesu. Podigavši je uvis on poviče:

– Pogledaj, Johnny! Imala je gomilu para u tom kovčegu! Kaniš li ih zaista zamijeniti za jedan uvojak kose? Pa njega možeš ionako dobiti, ako hoćeš!

Pritom je lagano potresao kožnom vrećicom iz koje je odzvanjalo melodično zveckanje zlatnika.

Johnny Ringo odmahne rukom.

– Moja ponuda još vrijedi – reče on. – Samo jedan jedini uvojak, gospodo!

Ona kimne glavom i, na Peteovo zaprepaštenje, odjednom joj se odnekud u ruci stvorio maleni nož nalik na bodež.

Kad je posegla rukom da odsiječe uvojak, Johnny Ringo naglo uzvikne:

– Stoj! Ne želim više taj uvojak! Sad znam tko si! Mislio

sam da si prava dama, ali te je taj nož u tvojim skutima ožigosao!

Munjevitim pokretom istrgne joj nož iz ruke i odstupi nekoliko koraka.

U taj tren pristigoše i druga dva bandita vodeći četiri osedlana konja iz korala, nakon što su prethodno bili rastjerali preostale životinje.

— Naprijed! Polazimo! — vikne Ringo i baci se u sedlo. Učinio je to lako i vješto usprkos dugoj ženskoj haljini, kao da drugačije nije ni navikao.

Jedan od njegovih ljudi smjestio se u kočiju, a drugi se kao vozač popeo na visoko sjedište.

— Ukrali ste mi sve što sam uštedjela za život — dobaci žena gorko dok je Johnny Ringo pognao konja da se stavi na čelo povorke, ispred kočije. Drugi je jahač vodio za sobom dva rezervna konja za slučaj ako bi trebalo da pred nekom potjerom brzo napuste kočiju i bez plijena pobjegnu u brdovit kraj.

— Nemate više nikakva oružja kod sebe, gospodine Earp? — snuždeno zapita Pete Ringold.

— Nemam! — kratko odgovori Earp. Tad odjednom pristupi nekoliko koraka do kočije i dovikne razbojniku koji je sjedio na vozarevu sjedištu:

— Prijatelju, valjalo bi da vratite ovoj dami njezinu vrećicu s novcem. Ona je žena i mislim da je teško zaradila te novce. Neće vam biti ni od kakve koristi da joj to oduzmete!

— Ah, začepi tu svoju gubicu, propovjedniče! — odgovori mu bandit nabusito i potjera zapregu.

Wyatt Earp mirno propusti mimo sebe najprije kočiju, a zatim i jahača s rezervnim konjima. Onda se sasvim mirno sagne i podigne revolver koji je ležao pred njim u prašini, jedva vidljiv i potpuno zaboravljen.

Bio je to revolver Petea Ringolda, koji je on sa svog sjedišta na kolima bio odbacio na zemlju. Oružje je palo između stražnjih kopita konja rudnjaka i ni jedan se od bandita nije potrudio sagnuti se ispod ruda i pokupiti ga. Tako je ostalo na zemlji, zaboravljeno i prevideno.

Wyatt Earp uperi revolver i otvori vatru.

Kad je pucnjava utihnula, kočija je obezglavljeno skrenula naglo udesno jer je prvi metak pogodio vozara ravno između lopatica.

Drugi metak pogodi u glavu čovjeka koji je izvirio kroz prozor kočije, a bandit na konju, samo ranjen, uteče klateći se nisko sagnut nad konjski vrat.

Johnny Ringo, koji se bio stavio na čelo povorke, nije se ni okrenuo ni pokušao spasiti kočiju. Bio je svjestan počinjene greške. Suviše su potcijenili tog visokog, bradatog čovjeka.

Osim toga, stanični je službenik već utrčao u zgradu i svakog će se trenutka pojaviti s puškom u rukama.

Johnny Ringo se radije dao u bijeg, a ranjeni bandit mu se pridružio.

IV

Dva sata poslije, nakon što su rastjerali konji bili ponovno pohvatani i oštećena kola popravljena, poštanska

kočija za Tucson nastavila je vožnju. Neko su vrijeme trojica putnika šutke sjedili na svojim sjedištima, a onda se debeli trgovački putnik prigne i reče:

– Zahvaljujem vam se za ovo što ste učinili. I, volio bih da znam vaše ime, gospodine.

– To nema nikakve važnosti – promrmlja Earp.

– Ali, dodijelit će vam nagradu – reče putnik. – Učinili ste Wells Fargu neprocjenjivu uslugu. To treba da...

– Ne može biti nikakve nagrade za ubojstvo dvojice ljudi – prekine ga Earp odsječno.

Tad se u razgovor umiješa crvenokosa žena:

– Zašto ste to učinili, gospodine?

Okrenuvši glavu ustranu promatrao ju je ozbiljno nekoliko trenutaka. Smjestila se u uglu kočije sjedeći udobno i opušteno. Pod putnim kostimom moglo se razaznati vitko i gipko tijelo koje se spretno prilagođavalo treskanju i ljuljanju kočije na neravnu putu. Nije bila starija od dvadeset i pet godina, a njen čvrst i otvoren pogled govorio je da se navikla družiti s muškarcima i živjeti u njihovu svijetu.

Iako je Earp odmah shvatio da ta žena mukotrpno zarađuje u tom grubom i surovom svijetu muškaraca, ipak mu se svidjelo sve ono što je na njoj vidio i što je o njoj mogao naslutiti. Nakon mnogih godina bila je to zapravo opet prva žena koja ga je zainteresirala. Poželi da sazna njeno ime i njeno zanimanje. Je li neka trgovkinja, neka poslovna žena? Je li plesačica? Ili možda pjevačica koja nastupa

po salunima? Ili pripada onom soju malobrojnih »kopačica zlata« koje se ravnopravno nose s muškarcima za kartaškim stolom?

Dok on tako razmišlja, crvenokosa žena ga promatra jasnim i otvorenim pogledom svojih zelenomodrih očiju u kojima Wyatt Earp čita onu čvrstinu i staloženost kakva se nikada ne nalazi u onih jeftinih djevojaka po krčmama i salunima. I sasvim je siguran da ta žena, usprkos svemu, još nije izgubila samopoštovanje. To ga je obradovalo.

Sjetivši se njenog pitanja ponovno ga obuzme tako poznati mu osjećaj gorčine. Ponovno mu naviru misli o krvavim smrtima svih onih ljudi koje je ubijao da bi drugi mogli mirno živjeti. Kad ljudima više nije bila potrebna ni zaštita ni pomoć, tad je postao u očima svih samo revolveraš, stroj za ubijanje, čovjek kojemu ljudski život nije bio vredniji od metka.

On se zagleda u ženine zelenomodre oči i reče odsječno:

– Zovem se Earp, Wyatt Earp! Bavim se time sebi za zabavu i nitko mi ne duguje nikakve zahvalnosti!

Njegove su riječi optužba ljudskog društva, pune podrugljivog prezira rođenog u duboko pozlijedenoj duši osamljenika.

Trgovački se putnik ukočio na svom sjedištu u uglu, pocrvenio u licu i stao hvatati zrak. Postalo mu je jasno da sjedi nasuprot najvećem i najboljem borcu s pištoljima na cijelom Zapadu, od Meksika do sjeverne granice Mississippija.

Prignuvši se lagano, crvenokosa žena položi svoju ruku na Earpovu podlakticu.

– Zovem se Kate Mills – reče – a zovu me i Ridokosa Kate. Putujem u Tombstone da tamo okušam svoju sreću. Novac u onoj kesi je moj poslovni kapital. Ja sam...

– Znam – promrmlja on mekim glasom – vi igrate s muškarcima poker ili dijelite karte za faro. Čuo sam već za vas, Kate Mills. Govorilo se da ćete jednom doći i u Dodge City. Bili smo se onda već tamo upoznali.

Glas mu blago zamre i on je ispitivački pogleda.

– Hvala vam – reče Kate Mills. – A ja ne vjerujem da ste pucali sebi za zabavu. Naprotiv, vi to uopće niste željeli! Mislim da ste se umiješali samo zato da biste pomogli meni.

– Zašto mislite da je to bio razlog? – zapita on otegnutim glasom.

– Zacijelo ne bih to mogla valjano objasniti – promrmlja Kate osmjehnuvši se turobno.

– Ali pretpostavljam da se usamljenici na neki način uvijek prepoznaju. Već ste me za vrijeme vožnje čitavo vrijeme promatrali i prosuđivali. Sigurno ste osjetili da pripadamo istoj vrsti. Vi ste vuk samotnjak, Wyatt, vaš je put sudbinski određen i vi ste svjesni da tim putem morate ići do kraja. A ja... ja sam isto tako usamljena vučica koja također ima svoj sudbinom određeni put. Ja sam Ridokosa Kate kojoj je sreća sklona jedino za kartaškim stolom. To je moja sudbina.

– Vrijedi li živjeti takav život, Kate?

– Zahvalna sam sudbini za svoju sretnu ruku – reče ona. – Svaki mjesec moram zaraditi najmanje tisuću dolara, a tu ne računam troškove za svoje osobne potrebe.

– Odlučili ste, dakle, da svaki mjesec stavite na stranu tisuću dolara? – zapita on hladno. – To vam je životni cilj?

Osmjehnuvši se kratko, ona reče:

– Ne znam zašto vam sve to govorim, Wyatt... vjerojatno zato da biste znali zašto ste danas pucali i prolili krv. Vi time niste samo sačuvali Wells Fargu tovar srebra niti ste samo spasili moj obrtni kapital. Mojom nepažnjom postali su moj muž i moje dvoje djece neizlječivi bolesnici... oni su u jednom vrlo skupom sanatoriju, pod stalnom paskom vrsnih liječnika i njegovatelja. To me stoji svaki mjesec tisuću dolara. Nisam dosad mogla taj novac zaraditi drugdje nego za kartaškim stolom. Pripremila sam bila svojoj obitelji obrok od ribljih konzervi – tada je to još bilo nešto sasvim novo – u čijem se ulju nalazio neki otrovni sastojak. Mnogo je ljudi tada oboljelo, među njima i moj muž i djeca. Ostali su uzeti i bogalji za cijeli život. I da nemam sreće u kartama, ne znam kako bih mogla namaknuti sredstva da barem malo ublažim nesreću u koju sam ih gurnula svojom nepažnjom. Morala bih inače krasti, varati ili činiti neke druge grijehe... A sada, Wyatt Earp, zaboravite sve to što sam vam rekla. Nije mi potrebna pomoć ni sažalje-

nje, sve sam vam to ispriповijela dala samo zato da biste shvatili za što ste danas iskoristili vašu revolverašku vještinu. Sačuvali ste mi mogućnost da za kartaškim stolom zarađujem svoj novac.

On nijemo kimne glavom i oni oboje utonuše u šutnju.

Kasno te noći poštanska kočija stiže u Tucson sa više od dva sasta zakašnjenja. Wyatt Earp i Kate Mills odsješe u istom hotelu, soba do sobe.

Debeli trgovački putnik ispijao je u hotelskom baru još nekoliko »posljednjih« čašica prepričavajući zadivljenom slušateljstvu uvijek iznova kako je Wyatt Earp u posljednjem trenutku spriječio bandite u njihovim namjerama hladnokrvno ih postrijeljajući.

Svi su zadovoljno kimali glavama, jer im je samo po sebi bilo jasno da čovjek kao što je Earp preuzme na sebe tako prljav posao kao što je ubijanje a za dobrobit zajednice.

Oni i ne slute da Wyatt Earp te noći još dugo korača samotamo po svojoj sobi i zastajkuje kraj otvorenog prozora. Ne slute, jer ne mogu znati kako je pri duši jednom revolverašu kad mu se u mraku sobe, poslije neke borbe, ponovno prikazuju sablasna lica svih onih koji su pali pogođeni njegovim revolverom.

Samo jedna osoba to zna. Na njegovim se vratima začuje tiho kuhanje. On ih otvori i u polumračnom hodniku ugleda Kate Mills ogrnutu laganim putnim ogrtačem.

— Čujem da ste još budni, Wyatt — reče ona. — Mogu li vam čime pomoći?

Njene riječi oblikuju to kratko, jasno i jednostavno pitanje, ali u njenom glasu leži sve ono što ona ne može izgovoriti. Wyatt Earp to razumije.

— Pa, snači ću se nekako — uzvraća on.

Ali ona ostade stajati, gledajući ga nijemo.

Tad on stupi ustranu i propusti je kroz vrata.

V

Iduće jutro prisustvovao je Wyatt Earp odlasku Kate Mills poštanskom kočijom za Tombstone. Sjedeći uz prozor, ona mu kratko domahne rukom, opraštajući se od njega vedra i smirena lica.

Zagledan u nju on razmišlja o protekloj noći: kako li prava žena umije biti melem ranjavoј duši, kako li zna zacijeliti duboke brazgotine, kako može biti ljekovitim izvorom koji ozdravljuje!... Hvala ti, dobra moja Ridokoso! Ovaj me put nisu mogla uplašiti sva ta blijeda lica. Ovaj put nisam bio s mrtvima! Ovaj put bio je netko sa mnom... živa žena! Dobra moja Ridokosa Kate!

I on podiže ruku na pozdrav, na rastanku. Dok promatra kako se kočija gubi niz ulicu u oblaku prašine, pristupi mu neki čovjek i, podigavši udvorno svoj šešir, reče:

— Gospodine Earp, želio bih s vama razgovarati. Zovem se George Lowell.

Earp polako okrene glavu i pomno zagleda nepoznatog. Čovjek bijaše odjeven gradski, prosjed, oštra lica i žilave stature, a iz cijele mu je pojave izbijala hladna samouvjerenost. Wyatt Earp ga ne uspi-

jeva odmah pravilno procijeniti.

– Što mogu učiniti za vas, gospodine Lowell? – zapita.

– Neobično je povoljan slučaj da ste se upravo danas zatekli u Tucsonu – reče Lowell.

– Od vas nema boljeg čovjeka kojega bih mogao zaposliti kao pomagača. Nadam se da...

– Tko ste vi, gospodine Lowell? – neljubazno prekine Earp svog sugovornika.

Potonji se ponovno lagano nakloni:

– Ja sam izvršni službenik poreznih organa s naročitim ovlaštenjima. Na putu sam za Tombstone da u tamošnjem dijelu Pima okruga utjeram zaostali porez. Raspolažem s nekoliko valjanih ljudi, ali vaša pomoć bila bi mi osobito dragocjena. Prošetajmo, pa da malo detaljnije razmotrimo situaciju. Zacijelo će vas u vezi s tim zanimati da je u međuvremenu grad Tombstone uzeo pod ugovor vašeg brata Virgila kao šerifa. On je prekjučer prošao ovuda da stupi u službu u Srebrnom gradu. Ako se ne varam, htjeli ste da...

– Da – prekine ga Earp – htio sam ga ovdje dočekati i odgovoriti ga od toga da postane šerif u Tombstoneu. Ali sam zakasnio dva dana...

– Pa, eto, vi ste glasovit čovjek – osmjehne se Lowell – i sasvim je razumljivo da vas vaša braća žele nasljedovati. Osim što će biti šerif u Tombstoneu, vaš će brat raditi za mene kao službenik poreznih organa pa ćemo tako u Tombstoneu imati njegovu podršku. Možda bi i vas zanimalo...

– Pa da prošetamo, gospodine! – kratko će Earp.

Dva dana poslije stigao je Wyatt Earp ponoćnom kočijom u Tombstone.

Izlazeći iz kola s malom putnom torbom u ruci, imao je već sasvim jasnu predodžbu o tome u kakav je grad stigao. To bijaše mjesto puno ljudskih poroka, puno pohote, puno raspuštenosti i razularenih strasti, a četiri tisuće ljudi ovdje pripadalo je svim mogućim vrstama i klasama.

To je divlji grad žestine i nasilja, a Wyatt Earp je to umio nanjušiti kao što vuk nanjuši mamac. Takav bijaše i Dodge City, kad je on godine 1876. tamo stupio u službu.

Probijajući se kroz šaroliko i raspojasano mnoštvo u blještavo osvijetljenim ulicama grada, Wyatt Earp je razmišljao bi li odmah sada potražio svog brata Virgila i gdje bi ga mogao naći. Ali prije nego što se stigao odlučiti, zrakom se razliježe prodorni poklič:

– Heeeej, Silver Star! Ovamo, momci iz Silver Star rudnika! Šerif će zatvoriti našeg Charlyja! Pomognite mi da ga oslobodim! Kako ćemo mi bez našeg Charlyja?!

Wyatt Earp zastade, radoznao kako će se stvari dalje odvijati. Dugo već nije vidio svog mlađeg brata Virgila, pa je bio radoznao kako momak izgleda i kako će se iskazati kao šerif Tombstonea.

Nije trebalo dugo čekati. Na vratima obližnjeg saluna pojavio se Virgil Earp noseći beživotno tijelo nekog čovjeka zabacivši ga poput prazne vreće preko lijevog ramena. Side s nogostupa i prebaci tijelo onesviještenoga preko sedla jednog

od mnogobrojnih konja privezanih uz prečku pred salunom, odriješi životinju i povede je polako niz ulicu.

Vidi, vidi, mali se već dobrano isprasio, pomisli Wyatt promatrajući Virgila kako sve to obavlja mirno, sigurno i samosvjesno kao da mu je to već postao svakodnevni, rutinski posao. A taj »mali« ima sada dvadeset i pet godina, visok je stotinu i osamdeset centimetara a težak devedeset kilograma. Svi Earpovi, Wyatt, Virgil i Morgan, vrlo su slične stature i gotovo iste visine.

U međuvremenu okupila se rulja predvođena čovjekom koji je malo prije zazivao na cesti. To su rudari iz malog Silver Star rudnika, njih devetorica, goropadni i neukrotivi svađalice čvrstih pjesnica spremni da poput bujice unište sve što im se ispriječi na putu.

Zbijena gomila zatvori šerifu prolaz, a njihov kolovođa zakriješti:

— Ne može to tako, šerife! To je naš kuhar i mi nećemo dopustiti da ga zatvorite! Kako možemo opstati bez dobra kuhara?! Vratite nam našeg Charlyja, gospodine! To je najjednostavnije rješenje!

Virgil bijaše svjestan da zbog ugleda mora sada privesti kraju ono što je bio započeo. Ako sad popusti ovim barabama, glas o tome će se brzo pronijeti i on će odmah na početku svoje karijere kao šerif biti onemogućen.

Čvrstim i odmjerenim glasom, on se obrati gomili:

— Sklanjajte se! Vaš kotlom-ješac prekršio je javni red i mir! Počinio je štetu i htio ustri-

jeliti krčmara. On je uhapšen! Nadite sebi drugog kuhara za slijedeća tri tjedna! Hajde, razlaz!

On ponovno krene naprijed a da nije ni posegnuo za oružjem, pokušavajući da nametne snagu svoje ličnosti. Ali je to bio krivi potez, jer njegovo ime još nije bilo dovoljno veliko da bi mogao mirno koračati posred uzburkanih valova razularenih svjetine. On nije bio Wyatt Earp, bio je samo Virgil!

Idući se trenutak rulja obori na njega.

Virgil Earp ispusti uzde iz ruke i maši se oružja. Izvukao je doduše svoj revolver iz korica, ali ga je upotrebljavao samo kao batinu udarajući njegovom dugom, teškom cijevi lijevo i desno po glavama protivnika. Nasrtljivi razbijači rikali su i režali poput bijesnog čopora lovačkih pasa koji napadaju planinskog lava. Gomila se prikupljala i uvijek iznova osipala na sve strane pometena šerifovim žestokim udarcima nogama, ramenima, objema rukama i dugim revolverom.

Jedan od napadača odlijepio se iz tog komešanja i nakanio neopažen odvesti konja s besvjesnim kuharom na neko sigurno mjesto.

Tada se Wyatt Earp pokrene i stupi u djelo. Učinilo mu se da je njegovu bratu bilo dovoljno toliko za lekciju i da je sada vrijeme da mu malo pomogne.

On pristupi čovjeku koji je upravo dohvatio konja za uzdu i pograbivši mu obod šešira nabije mu ga preko nosa. Zatim ga dobro odmjerenim udarcem u trbuh obori na koljena

gdje je i ostao, previjajući se od muke.

Potom zakorači u to divlje kolo uskomešanih tjelesa razmahujući oko sebe kao maljem svojim specijalnim buntline koltom, koji mu je poklonio pisac Nat Buntline koji je o njemu pisao pustolovne pripovijesti u nastavcima.

Svojim udarcima pogađao je glave, vratove, ramena i ruke, a uz to se povremeno vješto koristio svojom snažnom ljevicom. Prije nego što je gomila shvatila da je šerif dobio pomoć, već su trojica bukača izbačena iz borbe, a kad su napokon shvatili što se događa, ostalo ih je na nogama još samo trojica.

Ta se trojica odjednom dadoše u bijeg urlajući kao da su ugledali živog sotonu. Nisu prepoznali Wyatta Earpa koji je još nosio bradu, ali su sasvim dobro shvatili da imaju posla s profesionalnim »mirotvorcem«. U tome ih je potkrijepila i spoznaja da su dvojica muškaraca dosad samo udarali svojim revolverima iako su isto tako mogli i pucati.

Virgil Earp se zadihano cerekao zagledavši se u brata.

— Bradonjo — progovori on isprekidano — podsjećate me na mog djeda. Da niste i vi jedan od Earpovih?!

— Virg — reče Wyatt pokroviteljski — morat ćeš još mnogo naučiti u ovom gradu. Ali ne boj se, sad sam i ja tu i pripaziti ću na tebe. Hajde, momče! Podimo!

Kad su dvojica Earpovih sjeli u šerifovu uredu sučelice jedan drugome i počeli piti vruću kavu, Wyatt će zamišljeno:

Želio bih da te mogu nagovoriti da se okaniš tog posla, Virg. Tu ne možeš mnogo postići, čeka te samo gorka slava, mnogo neprijatelja, mala plaća i gomila nevolja. Pogledaj mene! Trideset i dvije su mi godine, upokorio sam nekoliko divljih gradova i postreljao nekoliko ljudi jer nisam imao drugog izbora. Zajednica za koju sam sve to činio optuživala me je za ubojstva, a noću, u mraku neke hotelske sobe, pred mojim očima prolaze mrtvi, upiru prstima u mene i govore mi... Virg, ostaneš li dovoljno dugo šerifom u ovom gradu, morat ćeš početi ubijati. A onda ćeš se jedan dan osjećati isto kao ja...

On zašuti, prepuštajući svom bratu odluku.

— Zašto si došao ovamo, Wyatt? — zapita Virgil. — Da me odvedeš odavde? Ili smatraš da moraš pomoći jednom početniku?

— Kad sam čuo da si ovdje prihvatio mjesto šerifa, pošao sam da ti prepriječim put, brate, ali si se ti vraški požurio. Zakasnio sam, dakle?!

Virgil samo kimne glavom.

— Ja sam također prihvatio jedan posao ovdje — reče Wyatt. — To je sretna okolnost jer ću tako moći malo pripaziti na tebe. Ti još nisi dovoljno okorio za taj posao... taj posao... i ja ti zavidim na tome iako će ti život biti kratka vijeka, brate.

On zaokruži rukom oko sebe.

— Ovaj je ured prilično prostran, a tamo ima još nekih nusprostorija. Smjestit ćemo se ovdje to više što si nam ionako

obećao svoju službenu podršku, a za to si plaćen!

— O kome to govoriš, brate?

— začuđeno će — Ja sam prethodnica poreznih organa — objasni mu Wyatt. — Sutra dolazi vladin oponumocučenik, gospodin George Lowell, sa svojim pomoćnicima, i oni će ovdje utjerivati porez. Dobit ćeš pomoć, Virg! Jer tamo gdje želiš ubirati porez, moraš najprije pribaviti poštovanje zakonu. A zakon će ovdje biti jednako toliko čvrst koliko i jedan Wyatt Earp! Budem li ja jednom bio napadnut od čopora divljih svađalica brate, onda ćeš vidjeti što treba učiniti i kako ja to radim!

Time je razgovor za taj dan bio završen. Tri sata su poslije ponoći, dana 17. travnja 1880. godine. Do borbe u O. K.-koralu proći će još osamnaest mjeseci, pa ipak su se već ovih dana stvarali svi oni uvjeti i pretpostavke koji će neminovno dovesti do tog sukoba.

Počelo je s Clantonima.

Dosad još nikom nije pošlo za rukom da u južnom dijelu Pima okruga ubere poreze, a niti je bilo službenika koji su to htjeli pokušati. U tom kraju bez zakona bilo je mnogo pojedinaca i cijelih obitelji koji su svakog utjerivača poreza prognali batinama ili čak mecima prijeteći mu da će ga živa oderati, ako se još jednom pojavi. Najveći i najmoćniji klan u tom kraju bijahu Clantonovi, a George Lowell, bešćutni nemilosrdni i častohlepni utjerivač poreza poduzeo je da njih prve upokori.

Jednog sunčanog podneva, točno 21. travnja, dovezao se

Lowell laganim dvopregom pred Clantonov ranč. Osim kočijaša s njim je još i njegov pisar i još jedan krupan mrkoput čovjek, odjeven poput putujućeg propovjednika i koji sjedi nepomično kao kip na snažnom i visokom sivcu.

Steklo se sasvim slučajno da su Clantonovi bili okupljeni u punom broju. Glava obitelji stari Clanton, sjedio je na trijemu kuće za stolom i svojim lovačkim nožem rezao debelu kitu duhana u tanke režnjeve. Podsjećao je na starog bjeloglavog strvinara koji, opušten, strpljivo čeka svoju priliku okupivši oko sebe svoj nadobudni okot da ga pouči kako jedan stari iskusan lešinar nosi s teškoćama života.

— Čuo sam već za vas — mrgodno će on, nakon što je Lowell predstavio sebe i svog pisara i pridružio mu se za stolom na verandi.

— Ali mi smo sirotinja — doda on odmah zatim. — Vremena su teška, a stokokradice mi otjeraše gotovo sva goveda. Moj sin Bill ne može si priuštiti čak ni nove čizme, Billy, momče, pokaži gospodinu svoje čizme!

Bill Clanton najmlađi član družine, još gotovo nedorasli balavac, zaista podiže svoje noge obuvane u iskrzane i poderane čizme, ali Lowell ga ni ne pogleda. Otvorivši svoju torbu on izvadi nekoliko papira.

— Dužnost je svakoga građanina da državi plati porez — reče on hladno naglašavajući svaku riječ. — Država ima svojih obveza, gospodine! Treba, na primjer, plaćati porezne činovnike i podizati zatvore u

koje će smjestiti sve one koji žele utajiti porez. I tako ćete vi u zatvor, prijatelju, ako sad konačno ne platite! Jeste li me razumjeli? Ovdje je lista vaših dugovanja, ukupno trideset i sedam tisuća dolara!

Stari Clanton prasne u grohotan smijeh koji je nalikovao rzanju starog sipljivog konja. Njegovi sinovi, od najstarijeg Ikea do najmlađeg Billa, smijahu se zajedno s njim sumanuto poskakujući trijemom i udarajući se međusobno po ramenima.

Kad se ta provala veselja stišala, ponovno se spokojnim glasom javi Lowell:

— Tu svotu možete isplatiti u tri rate, u razmacima od po tri tjedna. Prva rata od deset tisuća dolara uplativa je odmah sada! Ukoliko ne platite moram vas uhapsiti zbog opasnosti od bijega, rizika daljnje utaje poreza i novih zaduženja. Hoćete li platiti, gospodine Clanton?

Stari konjokradica razjapi usta i zacijelo bi bio ponovo zagrohotao, zamišljajući kako će za koji trenutak odagnati tog nabusitog poreznika, kao što je to učinio sa svima ostalima prije njega.

Taj trenutak krupni, šutljivi konjanik pritjera sivca tik do natkrivenog trijema, držeći u ruci skraćenu sačmaricu ovlaš uperenu prema Clantonima.

— Još se nisam dospio predstaviti — reče on odsječno — a gospodin Lowell je to propustio učiniti. Ime mi je Wyatt Earp, a plaćen sam da privolim ljude na uvažavanje poreznih odluka naših državnih organa!

Zapiljivši se u njega, Clantonovi shvatiše da je taj čovjek potpuno siguran u sebe, da ne poznaje straha, i da će bez oklijevanja odapeti obje cijevi svoje sačmarice.

I u tim se sekundama začela prva mržnja.

Clantonovi su divlja i razbojnička horda, kradljivci goveda, banditi, konjokradice, drumski razbojnici i pljačkaši. Nalazili su svoj kruh prodajom ukradenih krda stoke koja su dotjerali sa svojim pomagačima čak iz Meksika. Dakako, dobitak su morali dijeliti sa svojim pomagačima i ortacima, a sad bi trebalo da na to plate porez kao da su tu stoku uzgojili na svom ranču i onda je dognali na prodaju, što je izgledalo na temelju krivotvorenih kupoprodajnih ugovora i računa. To mišljenje Clantonovi nisu sada smjeli opovrgavati jer bi tako priznali da je stoka ukradena.

Razmišljajući o svemu tome, stari Clanton je polako punio svoju izgrizenu lulu, zagledavši se nekuda u prazno, preda se, Potom se mirno oglaš:

— Ako platimo mi, hoće li onda i svi ostali ljudi u pokrajini platiti? Neće biti iznimaka?

— Tako je — uzvрати Lowell.

— Dobro — reče Clanton pretvorno. — Ja sam pošten građanin i znam što mi je dužnost. Novac držim u banci u Tombstonu, pa ću poći s vama u grad i platiti prvu ratu!

Potom se obrati Earpu, zapiljivši se u njega svojim ostrim i tvrdim pogledom:

— Sklonite tu vašu pucaljku, gospodine Earp. Nećemo vam učiniti ništa nažao. Uvjeren sam da ćemo se još vidjeti!

One večeri kad je Wyatt Earp kao »prethodnica« poreznih organa stigao u Tombstone, započela je Kate Mills svoj posao.

U najotmjerenijoj dvorani Campbellove kockarnice unajmila je stol za poker koji će je svake večeri stajati trećinu njezina dobitka. Taj će dobitak morati biti dovoljno visok da bi se vlasnicima kartaškog saluna takav posao isplatio, ili će poslije jednog neuspješnog tjedna morati prepustiti stol nekom drugom profesionalnom kockaru.

Ali Kate ne brine zbog toga, jer je njena kartaška sreća i vještina ni ovdje ne napuštaju. Među igračima koji su se okupljali oko njena stola našao se i jedan na prvi pogled beznačajan muškarac, jedan od onih tipova koji sa trideset godina izgledaju kao da imaju dvadeset i koji bi rado gajili raskošan brk, kao vanjski znak svoje muškosti, kad bi im dlake na licu rasle dovoljno gusto. Takvi su tipovi ispunjeni neutažim častohlepljem podbadanim bezobzirnom težnjom za uvažavanjem i moći.

Taj čovjek sitnih blijedoplavih očiju, crveno obrubljenih kapaka i tanke gornje usne bio je od svih koji su se te večeri našli za Katinim stolom najvredniji pažnje. Ona je svojom nepogrešivom ženskom intuicijom osjetila da je to jedan od onakvih tipova s kakvima je već često doživljavala neugodnosti. Obuzeše je crne slutnje.

U tri sata ujutro grad se smirio. Nakon što su se dobroano izdivljali i ispucali rudari i kau-

boji vratili se u svoje rudnike i na okolne rančeve, putnici u prolazu i gosti u gradu povukao se u svoje hotele, a svi građani koji su živjeli od rada svojih ruku već su davno spavali.

Krčmari, barmeni, kockari, plesačice i djevojke za zabavu i svi oni koji su te noći na bilo koji način zaradili neki novac, sređuju sada svoje račune.

I Kate Mills obračunava svoj dobitak. Ali još nije sama za stolom jer je još tu onaj čovjek pred kojim ju je opominjao njen instinkt. Znala je sad i njegovo ime jer joj se bio predstavio.

To je neki Johnny Behan, kojega su ostali suigrači cijelu noć susretali s velikim uvažavanjem kao da je on neka važna i utjecajna osoba.

Srćući kavu i pušeći cigaru, on s druge strane stola promatra kako Kate broji svoj dobitak odvajajući na stranu trećinu koju će uručiti blagajniku saluna. Pogledavajući ga ispod oka, Kate Mills sasvim točno pogađa što taj čovjek smjera i što želi od nje. U svim mjestima u kojima je dosad boravila i kartala bilo je takvih muškaraca s istim takvim željama i mislima.

Johnny Behan se nagne preko stola i tiho zapita:

— Jeste li zadovoljni Kate?

— Zadovoljna sam, gospodine Behan — reče ona i članom kažiprsta tri puta kucne u ugao stola. — Početak je bio dobar.

On kimne glavom i nasmiješi se pomalo grčevitim osmijehom bez topline pokazujući niz vrlo sitnih ali pravilnih zuba:

– Nije to život za vas Kate. Ja...

– Znam – prekine ga ona – sada ćete mi reći da ste utjecajan i važan čovjek koji bi mi mogao pružiti lagodan i udoban život samo kad bih ja to zaželjela, zar ne, gospodine?

– Ja sam doista prilično utjecajan – uzvratí on. – Bavim se politikom, i moje veze dopiru do najviših mjesta u prijestolnici. Ja sam jedan od budućih moćnika ovoga kraja... a vi ste me očarali, Kate. Suviše ste zamamni, a da i...

– Dosta! – oštro će Kate. – Ja ne tražim nikakvih poznanstava. Tu za ovim stolom ja sa svakim gostom samo igram karte i ništa više! Jeste li me razumjeli? I ne zovite me Kate! Moje ime je Mills, gospoda Mills!

– Ah, vi ste udati?! No, to ništa ne smeta – uporno će on.

– Ako već niste lijepa udovica, onda se vaš muž očito ne brine za vas onako kako bi trebalo. Prema tome zacijelo neće imati ništa protiv da vam jedan dobar prijatelj...

– Ostavite me na miru! – osorno ga prekine Kate. – I ne dolazite mi više za stol!

Behan polako ustane i, stojeći ispije svoju šalicu kave do dna. Potom će prigušeno:

– Tjerate me od svog stola, Kate? Pa, znajte da bih ja vas mogao protjerati iz Tombstonea kad bih htio. Ali, ja ću vam podijeliti lekciju! Slušajte me dobro, gospodo Mills! Kad u ovom gradu propadnete do kraja i kad vam više ne bude nikakva izlaza, obratite se meni. Trebat ćete me samo zamoliti da sve zaboravim i ispričati mi se što ste imali

tako loše mišljenje o meni. Tada ćemo nastaviti s našim poznanstvom! Uvijek sam na raspolaganju, gospodo!

Posljednje riječi izgovorio je kao čovjek koji zna pouzdano da će dobiti ono što želi.

Potom se okrene i izađe.

Iduće večeri, poslije tri sata igranja, Kate napokon shvati da neprekidno gubi. Njena ju je kartaška sreća napustila. To se nije moglo dogoditi slučajno, pa joj postane jasno da je postala žrtvom varalica na kartama. A bude joj jasno i to da iza svega stoji Johnny Behan.

Postade oprezna i nastavi igrati ne riskirajući mnogo. Njeni su gubici sada postali podnošljivi, ali očito na taj način neće danas ništa zaraditi. Kockarnica neće moći imati udjela od njena dobitka, pa će to morati poravnati od vlastita novca. Ako tako potraje nekoliko dana, bit će to njezina propast.

Na izmaku te noći, kad je kartaška runda svršila, jedan od suigrača obrati joj se:

– Danas niste imali sreće, gospodo. Ali sutra ćemo vam pružiti revanš... budite sigurni da ćemo vas sutra ponovno čekati za ovim stolom! Ili možda postoji neki razlog da ne želite igrati s nama, gospodo?

Kate je svjesna da ove ništarije ne može optužiti za varanje na kartama jer nema za to dokaza, a bude li se nećkala da s njima igra, mogli bi se oni potužiti upravi, pa bi i na taj način mogla izgubiti svoj stol.

– Naravno da ćemo igrati, gospodo – reče mirno.

Ali na putu do kuće njeno samosvladavanje i napetost popuste i obliše je suze. Uvidjela je da ju je Johnny Behan naumio onemogućiti i oboriti je na koljena za kartaškim stolom.

Idući dan poslije podne posjeti je visok i krupan čovjek koji je svojom pojavom gotovo ispunio malu dnevnu sobu. Nije ga odmah ni prepoznala jer je bio skinuo gustu bradu što ju je nosio pri njihovom prvom susretu.

Bio je to Wyatt Earp. Došao je noseći u rukama poveći zamotak pun kolača.

— Meštar Monzetti spravlja svoje umjetnine samo jednom tjedno — reče Earp. — Njegovi su proizvodi čuveni. Pomislio sam da biste me možda častili kavom ako ja donesem kolače?!

Uživajući u izvrsno pripremljenom napitku i ukusnim slasticama časkali su o svakodnevnim nevažnim stvarima. Tek nakon što je Earp s njenim dopuštenjem pripalio cigaretu i nekoliko trenutaka zamišljeno pušio, postavio joj je izravno pitanje:

— Imate li kakvih neprilika, Kate?

— Pa... Snaći ću se nekako — uzvratila mu ona.

On za trenutak zamijeti u njenim očima izraz brige i straha, ali ona brzo obori trepavice i lice joj postade bezizrazno kao za stolom pri pokeru.

— Imam ovdje nekoliko starih poznanika — promrmlja Earp. — Uglavnom su to ništarije koje sam već povremeno protjerivao iz raznih gradova

... iz Wichite, Hays Cityja, Dodge Cityja. Neke od njih osobito dobro poznajem, kao na primjer Royal-Flusk-Kenneyja, opasnog varalicu, koji zna tisuću trikova s kartama.

On ušuti i provalja cigaru među svojim dugim, koščatim prstima. Potom, odbivši nekoliko dimova, nastavi:

— Raspitao sam se o vama, Kate. Morao sam saznati gdje radite i imate li uspjeha. Saznao sam da ste jučer gubili u igri. Čovjek koji mi je to pričao dijeli faro za susjednim stolom i on se razumije u te stvari... Kad je shvatio koliko mi je stalo da vaše dobrobiti, Kate, reče mi da ste u opasnosti i da vam je potrebna pomoć, jer će Kenney i njegovi ortaci stalno dolaziti za vaš stol i u četvero igrati protiv vas, sve dok vas ne upropaste.

Kate Mills je bila svjesna da će joj taj čovjek pomoći i protiv njene volje. Bio joj je u najmanju ruku privržen od one noći u Tusconu kad mu je pomogla da preživi gorke trenutke usamljenosti. Pa ipak je oklijevala da mu kaže pravu istinu ... oklijevala toliko dugo dok on nije izgubio strpljenje.

— Pa dobro, jednostavno ću protjerati taj ološ iz grada — osorno će on. — Možda ću i ustrijeliti Royal-Flusch-Kenneyja, ionako imam s njim izravnati još neke račune!

Glas mu bijaše leden i tvrd i vidjelo se na njemu da je ogorčen i uvrijeđen.

Kate shvati da od one noći u Tucsonu on polaže pravo na to da joj u slučaju potrebe pruži pomoć i podršku na svoj način. Iako su je salijetale crne slutnje, ona se odlučila i reče mu:

– U gradu se nalazi izvjesni Johnny Behan koji je politički, a i inače, vrlo utjecajna osoba. Tvrdi za sebe da je jedan od budućih moćnika ove zemlje i ja vjerujem da jest. Stavio mi je vrlo jasnu i nedvojbenu ponudu, a ja sam ga odbila. Sada mi hoće na ovaj način oduzeti moju samostalnost, slomiti moj ponos... treba da dodem k njemu, da ...

– Dobro, to mi je dovoljno – reče Wyatt Earp mirno i ustane. – Hvala ti na povjerenju, Kate!

Uzme svoj šešir i pođe k vratima. Tu se još jednom okrene i reče:

– Kava mi je prijala. Prijao mi je i ovaj sat vremena koji sam proveo s tobom. Molim te, dopusti mi da ponekad navratim k tebi. Ti si žena u kojoj muškarac nalazi smirenje i obnavlja snagu.

Potom izađe i tiho zatvori za sobom vrata.

Kad je Kate Mills nekoliko sati kasnije zauzela mjesto za svojim unajmljenim stolom u kockarnici, ubrzo se oko nje okupila pokerska runda.

Ali nijedan od sinoćnje četvorice varalica nije bio prisutan.

VII

Wyatt Earp je lako pronašao Johnnyja Behana koji je bio jedan od viđenih ljudi u Tombstonu. Našao ga je u Haffordovu salunu u društvu nekolicine muškaraca među kojima se nalazio i stari kobac Clanton.

Među igračima pokera za tim stolom sjedio je i jedan, za Wyatta Earpa osobito pažnje vrijedan čovjek: Doc Holliday!

Čuveni je kockar upravo dijelio karte kad je Earp pristupio stolu i zapitao tko se od gospode zove Johnny Behan.

Holliday i Earp kratko kimnuše glavama jedan drugome. Od onog događaja i razgovora u Dodge Cityju isplela se među njima tanka nit prijateljstva, neka veza zajedništva zasnovana na spoznaji da i jedan i drugi pripadaju istoj vrsti ljudi.

Na Earpovo pitanje Behan se nije odmah javio nego ga je najprije pomno i procjenivački promotrio, instinktivno osjećajući već sada žestoko suparništvo koje će uskoro cijeli kraj razdvojiti u dva tabora.

Međutim se Doc Holliday nasmiješio na svoj otmjen i pomalo podrugljiv način, obrativši se širokim pokretom ruke svom poznaniku:

– Dobro došli u Tombstone, gospodine Earp! Čast mi je predstaviti vam najznačajnije ljude ovoga kraja! ...Clantone zacijelo već poznajete, zar ne? No, ovdje imamo gospodu Toma i Franka McLoweryja! A ovo je ošpodin Brocius Graham kojeg njegovi prijatelji jednostavno nazivaju Curly-Bill. Ovaj ovdje je gospodin Johnny Ringo, a do njega naš vrlo mladi prijatelj Billy Claiborne. I, napokon, onaj tamo je gospodin Johnny Behan.

On pokaže zatim rukom na Earpa:

– Ovog džentlmena vjerojatno nije potrebno posebno predstavljati. Hoćete li nam se pridružiti u igri, gospodine Earp?

Njegove su riječi samo lukav manevar. Shvatio je da Earp nešto smjera pa mu je htio

pomoći time što mu je predstavio sve prisutne.

Većinu njih znao je Wyatt Earp već po čuvenju.

Oba McLoweryja bijahu okorjeli i opaki nasilnici. Predstavljali su se kao odgajivači stoke, ali je bila javna tajna da su i oni kao i Clantoni krali konje prijeko u Meksiku.

Curly-Bill Brocius Graham je poznati bandit i revolveraš za kojim su u mnogim savez-nim državama raspisane potjernice. To je onizak, zbijen muškarac od tridesetak godina, tamnokos i tamnoput.

Pokraj njega sjedi Johnny Ringo, mlad, ljepuškast i smioni razbojnik. Zagledavši ga na kratko, Wyatt Earp ga je jedva prepoznao.

Billy Claiborne je još žutokljuni mladac. Promatrajući ga zamišljeno, Earp je pokušavao dokučiti što ima u tom vižljastom, mršavom i prištavom dječaku da ga među sobom trpe ljudi kao što su Clantonovi, McLoweryjevi, Curly-Bill i Johnny Ringo, da se i ne govori o Johnnyju Behanu.

Earp je ostavio Behana da ga pogleda na kraju. Sada ga je pažljivo obuhvatio svojim pogledom i ono što je vidio nije mu se nimalo svidjelo. Dobro je poznavao takvu vrstu ljudi.

Kimnuvši mu glavom, reče pristojno:

– Možete li mi posvetiti nekoliko trenutaka na samo? Čuo sam da ste važna i utjecajna osoba pa bih htio s vama porazgovarati.

Behan ga je neko vrijeme nepovjerljivo promatrao, ali nije mogao dokučiti ništa što bi ga moglo posebno zabrinuti.

Naprotiv, zaključio je da Earp zacijelo ima neke svoje razloge da s njim stupi u dobre odnose.

– U redu – promrmlja i ustane od stola. – Podite za mnom.

Oni udoše u jednu od pokrajnih soba koje su se ponekad iznajmljivale odabranim društvima. Nevelika prostorija bila je sva u crvenom baršunu i plišu, sa mnogo pozlate, mjedenih ukrasa, ogledala i stakla.

Johnny Behan se okrene i upitno pogleda Earpa.

Ovaj mirno reče:

– Doista sam čuo da ste moćan čovjek, kojega ne bi trebalo imati za neprijatelja.

– Dobro ste čuli – samodopadno kimne Behan glavom.

– Vaš posao pomoćnika utje-rivača poreza, na primjer, neće još dugo potrajati. Gospodin Lowell će uskoro biti opozvan s te dužnosti. Moji politički prijatelji neće dopustiti da se među birače ovoga kraja unosi neraspoloženje. Ako ste se nau-mili prikloniti pravoj strani, onda ste lukaviji nego što sam mislio i prilično upućeni u strujanja ovdašnjeg javnog života. Mogli biste postati uporabiv čovjek za mene, prijatelju! Kad Pima okrug bude podijeljen, ovaj dio tog kraja postat će samostalni okrug s vlastitom upravom i vlastitim službenicima. Pod mojim pokroviteljstvom mogao bi vas zapasti do-bar položaj! Mogli biste postati prvi pomoćnik okružnog šerifa budući da će šerif biti više političar nego policajac. Naravno, morat ćete pokrivati političke interese vaših pretpostavljenih. Kad Lowell bude opozvan, ostanite u Tombstoneu i pričeka-jte. Dakle, kao što vidite, ja

sam vas već imao u vidu. Osim toga, kao pomoćnik okružnog šerifa moći ćete sasvim dobro držati pod kontrolom vašeg brata Virgila koji je ovdje samo gradski šerif.

Behanove su riječi ukazivale na to da se nada zadobiti političku moć uz podršku svojih mnogobrojnih prijatelja predvođenih drušinama Clantona i McLoweryja i njihovih pristaša.

Međutim, u samom Tombstoneu postojala je i druga grupacija, gradska većina, koju je predvodio gradonačelnik John P. Clum, odvažan i pravičan čovjek sasvim drugačijih ideja i shvaćanja nego Behan. Behan bi mogao doduše ovladati cijelom pokrajinom, ali ne i samim gradom. Stoga bi Behan pomoću Wyatta Earpa htio dobiti pod kontrolu i gradsku policiju, odnosno šerifa Virgila Earpa.

Sve je to Wyatt Earp shvatio u tih nekoliko trenutaka slušajući Behanova izlaganja. Takve su mu situacije bile već dobro poznate iz svih onih divljih gradova u kojima je službovao i u kojima se borba za prevlast i moć vodila uvijek na isti način.

Pristupivši Behanu, on reče:

– Prilično ste neoprezni, gospodine Behan. – I previše pričate. Ali to je vaša briga. Možda sebe i svoj položaj smatrate toliko jakim da smijete otvoreno govoriti o svojim namjerama.

On zastane, a onda munjevitro ispruži svoju desnicu i ščepa Behana za košulju na prsima. Uvrnuvši mu košulju da su puceta popucala a ovratnik prijetio da će ga ugušiti, on pritegne Behana k sebi i unese mu se u lice.

– Kate Mills je pod mojom zaštitom – izgovori on polako i sasvim mirno. – Ja vam čak ni ne prijetim, čovječe! Jednostavno vam kažem da je ta dama pod mojom zaštitom!

Potom ga pusti, odgurnuvši ga kratkim, snažnim trzajem od sebe. Johnny Behan poleti natraške i udari leđima o stol, prevrne se preko njega i padne s druge strane tresnuvši prilično teško o pod, gdje ostade stenjući ležati.

Wyatt Earp šutke izađe.

Kao što je već spomenuto kad je Kate Mills te večeri za svojim stolom otvorila igru, nije se pojavio nijedan od sinoćnjih igrača iako su joj to obećali...

Dani su prolazili, a blještavi i divlji grad bijesno je mahnitao svake noći pretvarajući se sve više u modernu Sodomu. Šerif Virgil Earp i njegovi pomoćnici, uglavnom dobrovoljci gradske milicije, imali su pune ruke posla, a zatvori bijahu prepuni.

Gradilišta i građevinske usluge postajali su sve skuplji, rudari u rudnicima zarađivali su četiri dolara po smjeni i stotinu i dvadeset dolara mjesečno uz besplatan stan i hranu, dakle tri puta više nego prvoklasni kauboj na nekom dobrom ranču.

Plesačice u salunu uzimale su jedan dolar po plesu, a djeliitelji karata u kockarskim salunima dobivali su za šest sati bacanja karata za faro dvadeset i pet dolara.

Putovima su se neprekidno kotrljali transporti srebra. Šipke se sada liju u težini od stotinu i trideset kilograma da ih banditi prilikom prepada i

pljačke ne bi mogli tako lako odnijeti.

China-Mary, kako su nazivali gospodu Ah Chum, dovela je stalno nove djevojke svih mogućih rasa i boja kože, a Hop Town, kineska četvrt grada, sve se više širila.

Odjednom grad broji već preko šest tisuća stanovnika. Banditi iz ovih krajeva odjahuju preko granice u Meksiko, ponekad u jakim družinama od po stotinu jahača, napadajući tamo bogate hacijende ili čak i manje gradiće.

Procvalo je krijumčarenje i ostali kojekakvi poslovi koji izvjesnom krugu utjecajnih osoba donose velike dobiti, a iskvarenom i potkupljivom činovništvu dobre nuzzarade.

George Lowell ubrajaao se u one malobrojne službenike koji su u to vrijeme nepodmitljivo obavljali svoju dužnost. On je i dalje svagdje u okrugu utjerivao porez i zacijelo je Wyattu Earpu imao zahvaliti što je još bio na životu.

O uspješnom obavljanju zadatka najbolje svjedoči činjenica da je 20. svibnja otpremio u prijestolnicu pošiljku od točno pedeset i sedam tisuća dolara ubranog poreza.

Poštanskom kočijom je upravljao Pete Ringold.

Deset tisuća dolara od te sveukupne svote pripadalo je Clantonovima, a i McLoweryjevi su imali u toj sumi pozamašan udio.

Ali je stari gazda Clanton imao svoju zamisao koja se rodila u njegovu primitivnu i priprostou razumu i koju je ostvario 20. svibnja 1880. godine.

VIII

To se dogodilo kojih deset milja daleko od Tomstonea, upravo tamo gdje se kočija morala probijati kroz razbacane gromade kamenog stijenja da bi se potom žustro otkotrljala dugom ravnicom doline San Pedro.

Kad su banditi izjahali između stijenja i prepriječili kolima put, Peteov pratilac oštro podvikne konjima i podiže svoju dvocjevku.

Metak ga pogodi ravno u srce.

Oba konja prvaka oborena su revolverskim hicima i kočija se odsječnim trzajem zastavi. Pete Ringold poleti zrakom i poput klade bubne o zemlju slomivši pri padu ruku, ključnu kost i dva rebra.

Ipak je ostao pri svijesti i bespomoćno sa zemlje promatrao kako banditi vade sanduk s novcem ispod vozaarskog sjedišta i prebacuju ga na tovarnog konja. Jedan od razbojnika mu pride. Bio je to Johnny Ringo. On čučne uz njega i reče:

— Već se drugi put susrećemo, rodače zar ne? Prepoznao si me već tada, ali si bio dovoljno pametan da me ne otkušaš. Ne pokušavaj to ni sada, jer mi imamo najmanje tuce svjedoka da u ovo vrijeme uopće nismo bili na ovom mjestu. Nema te porote u okrugu koja bi nas mogla proglasiti krivima, a ti bi se samo uvalio u grdne nevolje! Osim toga, to i nije prava pljačka novca... to je naš novac koji smo dali državi samo na neko vrijeme i sad ga uzimamo natrag! A tebi, rodače, savjetujem da ubuduće

odmah na prvi poziv zaustaviš kola kao što to rade ostali vozaari. Mi smo vlast u ovom kraju! Upamti to, ako želiš poživjeti i još neko vrijeme vitlati svojim bičem!

Nakon ove prijetnje on ode do svoga konja, uzjaši i nestade sa svojom bandom između stijenja.

Ubrzo se okrugom pronio glas da su banditi vratili novac koji su dali za porez.

Earp i Lowell posjetiše dan poslije toga Petea Ringolda, koji je ležao u krevetu u jednoj od soba velike stambene barake što ju je Wels Fargo stavio na raspolaganje svojim vozarima. Liječnik ga je već bio pokrpao i previo. Blijed i upalnih obraza, on se široko nasmiješi svojim posjetiteljima.

— Jeste li prepoznali nekoga od bandita? — ozbiljno ga zapita Lowell.

— Naravno — uzvрати Pete.

— Ali nema smisla da podnošite prijavu jer svi ti momci imaju dobar alibi. Valjalo bi ih jednostavno zaskočiti na djelu! Stoga nema svrhe da me dalje ispituje, nego radije razmisлите o drugim mogućnostima.

— Imate pravo — prizna Lowell — Banditi su suviše moćni i drže pod kontrolom cijeli ovaj kraj. Čudi me kako sam uspio prikupiti toliki iznos...

Wyatt Earp glasno pucne jezikom:

— Pa naravno! I Clanton i McLowery su platili jer su već unaprijed isplanirali kako će se ponovno dočepati tog novca kad ga budemo poštom slali u glavni grad!

Glas mu je kiptio od suzdržana gnjeva. Shvatio je da su

ga namagarčili i izrugali mu se. Cijelo je vrijeme vjerovao da je on ta sila koje su se Clanton i ostali plašili i da je samo njegova prisutnost dovoljna da porezniku Lowellu uštedi svaku poteškoću. A sad je shvatio da nije njegova ličnost bila ta koja je »nagovorila« Clantona da popusti i plati, nego da je stari strvinar vjerojatno već tada došao na zamisao kako da čovjek plati porez a da ipak ne ostane bez novaca!

Povrijeđen u svom ponosu, on se obrati Lowellu:

— Ne vrijedi nam samo utjerivati novac i iskopavati srebro, moramo to i sigurnim putem iznijeti odavde. Gospodine Lowell, ako imate dovoljno utjecaja u najvišim vladinim krugovima, pobrinite se da dobijemo još više predstavnika i službenika zakona. Ukratko, gospodine: zakon u ovim krajevima mora ojačati!

Georte Lowell napustio je Tombstone podnevnom kočijom za Benson. Tobože slučajno s njim je putovao i čovjek kojega je Lowell dosta dobro poznavao i za kojeg je znao da je prilično utjecajan.

Bio je to Johnny Behan.

Pozdraviše se vrlo suzdržano jer su pripadali različitim političkim strujama. Lowell je naslutio da Behan, isto tako kao i on, putuje u glavni grad da bi mobilizirao izvjesne prijatelje i zastupao izvjesne interese. Čiji li će utjecaj biti jači?

U Bensonu obojica napustiše poštansku kočiju i udoše u vlak za Tucson koji ih povede dalje u glavni grad.

I jedan i drugi izbijahu vrlo dugo budući da su tu morali voditi mnoge razgovore, uvjera-

vati i pridobivati svoje prijatelje, zaštitnike i pretpostavljene. Započela je žilava podzemna borba.

Prolazili su dani i tjedni i stigao je lipanj.

Wyattu Earpu vrijeme je prolazilo prilično mirno. On je doduše Lowellov zastupnik, ali nema baš mnogo posla.

Nekoliko puta pozvao se na kavu kod Kate Mills, stojeći pred njenim vratima sa zamotkom poslastica u rukama. Tako su se sve više zbližavali.

Kad je 12. lipnja poslije podne ponovno zakucao na njena vrata, izraz lica bio joj je neobično krut dok ga je šutke puštala da uđe. Odmah je zapazio da je plakala.

Nije postavljao nikakvih pitanja, ali mu nije polazilo za rukom da povede neki lak razgovor koji bi je mogao rastresti i zabaviti.

Tek kad su popili kavu, ona će oporo:

— Sad sam slobodna... uistinu slobodna i bez ikakvih obaveza. Trebalo bi da budem zbog toga sretna, ali ta me je sloboda dopala na suviše strahotan način. Dobila sam danas pismo... moj muž i moja djeca su mrtvi, poginuli u požaru koji je zahvatio sanatorij. Mnogo je pacijenata poginulo u plamenu ili se ugušilo dimom. Sada se više ne moram brinuti za svoju obitelj, sada više ne moram...

Naglo je zanijemila kao da je zamalo izgovorila nešto što bi trebalo da zadrži za sebe. Ali Earp kao da je naslutio što je gotovo nesvjesno htjela kazati.

— Htjela si reći da sada više ne moraš ispaštati, zar ne,

Kate? — reče on promuklo, hrapavim glasom.

Tada iz njega provali bijes. Prignuvši se on objema šakama žestoko udari o stol da su šalice i tanjuri odskočili.

— K vragu! — uzvikne. — Pa nisi ti otrovala svoju obitelj! Samo si kupila robu za koju nisi mogla znati da je pokvarena! To je bila nesreća, isto takva nesreća kao što je sudar vlakova ili požar! Već sam duže vremena pomišljao da svoj život po kockarnicama primaš kao neku vrstu ispaštanja ili čak kazne. Ali to je ludost... to nema smisla!

Ona se ozbiljno zagleda u njega i lagano slegne ramenima.

— Ne znam — promrmlja. — Bio je to paklenski život... da, smatrala sam to ispaštanjem i željela da ono bude potpuno. Ali sada, kad su oni mrtvi, osjećam možda još veću krivnju nego prije! Ne znam, razmišljam o tome već tri sata... nema za mene nikakvog otkupljenja ili slobode...

— To je ludost — ponovi on.

— To je bila samo nesreća! Dok si god bila nesretnim bolesnicima potrebna, vršila si svoju dužnost, ali sada kad te više ne trebaju, sada si slobodna... potpuno slobodna za novi život! Uvijek se može početi iznova, Kate... razumiješ li?

— Kako to misliš? — zapita ona tiho.

— Razmišljao sam o tome. I ja bih mogao započeti potpuno novi život... možda u Kaliforniji. Ostavio bih se oružja, mogao bih živjeti u nekom civiliziranom gradu... ako bi ti pošla sa mnom i bila uza me kao

one noći u Tucsonu, kad su mrtvi ponovno napustili svoje grobove i došli da me plaše, optužuju, proklinju ili...

Glas ga izdade. Stajao je nasred sobe opuštenih ruku i doimao se vrlo bespomoćno. Ona obori glavu i objema rukama pokrije lice. Dugo su tako ostali u tišini, samo su glasni otkucaji zidnog sata nemilosrdno padali u taj muk.

Onda Kate podigne glavu i zagleda se u Earpa.

– Ne, sve je uzalud – reče potišteno. – Ja moram i dalje obilaziti kockarnice i zaradivati novac za kartaškim stolom. Moram svoj grijeh ispaštati do kraja, jer smrt moje obitelji nije izbrisala moju krivnju. Budući da se nemam više za koga brinuti, dat ću sav svoj dobitak u dobrotvorne svrhe. To je moj dug... Između nas ne može postojati ništa, Wyatt, što bi mi moglo dati slobodu i početak nekog novog života. I ja zbog toga žalim, radi tebe...

Ona se prekine, pristupi k njemu i nasloni svoje lice na njegova široka prsa.

– Mi smo dvoje usamljenih putnika – prošapće tiho. – Naše su sudbine unaprijed određene. Ja ti ne mogu pomoći, a ne mogu pomoći ni samoj sebi. Moj se život ne može i ne smije promijeniti.

Odvojivši se od njega, odstupi natrag. On se zagleda u nju i shvati da više ne treba da dolazi k njoj jer ona to ne želi. Možda se plašila da ne popusti jer bi to za nju bila neka vrsta vjerolomstva.

On se šutke udalji.

IX

Napustivši Katin dom, Wyatt Earp je ojađen i ogorčen prolazio gradskim ulicama u kojima je vrelo i brujalo kao u pčelinjoj košnici. Bilo je zanoćalo i na sve strane gorjele su plinske svjetiljke. Kroz dva ili tri sata divlja će raspojasanost u tom paklenom kotlu dosegnuti svoj vrhunac i grad će živjeti životom tisuću poroka kao i svake protekle noći.

On zastade razmišljajući o svom bratu Virgilu, kojemu sve teže pada zadatak da taj grad upokori i drži pod svojim nadzorom.

Najednom je zaorila galama, ljudi su se ustrčali, i čuli su se glasni uzvici. Earp uspije razabrati samo nekoliko riječi koje je netko dovikivao preko ulice:

– Hej, momci!... u Oriental-salunu!... Oriental!... Silvertip-Frank će raskomadati šerifa!... da vidite borbu!

Wyatt Earp krene odmah prema salunu. Bio je baš u pravom raspoloženju da se rame uz rame sa svojim bratom suprotstavi divljoj gomili napadača.

Zakoraknuvši u Oriental-salun naletio je odmah kraj vrata na živi zid ljudi koji su nešto napeto promatrali. Mnogi su stajali na stolovima i stolicama, a mnoštvom bi se povremeno zatalasao uzvik ili uzdah.

Odnekud ispred tog skupa gledateljstva dopiralo je promuklo rezanje dvojice zasoplenih muškaraca i pljeskanje njihovih udaraca.

Wyatt Earp se počne žustro probijati kroz gomilu grubo gurajući u stranu svakog tko

mu je ometao prolaz. Neki se od njih okrenuše gotovi da započnu tučnjavu s nepoznatim uljezom koji ih je poput igračaka razbacivao lijevo-desno od sebe, ali većina ga prepozna i odmah se primiri. Mnoštvo čak odstupi korak-dva i razdvoji se načinivši mu slobodan prolaz, radoznalo što će on poduzeti sada kad ugleda ono što se taj trenutak događalo na slobodnom prostoru ispred dugog šanka od mahagonija.

Tamo se neki orijaš nakanio da prebije i polomi njegovog brata Virgila. Prema tom gorostasu njegov se brat doimao kao nekakav vitki dječak!

Earp je već čuo za Silvertip Franka koji je u Tombstoneu i okolnim rudarskim naseljima bio glasovit sa svoje snage. Ni jedno takmičenje nije se bez njega moglo ni zamisliti. Podizao je golim rukama gromade stijena, željezne šipke savijao u prstenove, jednim udarcem probijao daske debelim čavlima i mrvio biljarske kugle u piljevinu. Dobio je svoj nadimak tako što se jednom prilikom porvao s jednim grizli medvjedom, od one vrste koja na svojim prsima nosi bijeli znamen pa su ih lovci i traperi nazivali Silvertip, Srebrni vršak. Medvjed je Franka dobrano izujedao i izgrebao svojim kandžama ostavivši mu za uspomenu ogromne brazgotine, ali mu je zato Frank prebio kičmu i postao Silvertip Frank.

Wyatt Earp je na prvi pogled razabrao da mu brat nema nikakvih izgleda u toj borbi i s negodovanjem pomisli kako je Virgil bio budala što se s tak-

vim čudovištem upustio u fizičko obračunavanje.

Morao je, naravno, smjesti nešto poduzeti da mu taj grmalj svojim udarcima ne obogalji ili čak ubije brata. Izvukavši svoj teški revolver on pristupi borcima kako bi jednim dobro odmjerenim udarcem po lubanji orijaša dovršio tu nejednaku borbu.

Već je podigao ruku s oružjem da snažnim zamahom udari diva kad iza njega odjekne oštar i promukao glas:

– Uчиниš li to, Earp, napunit ću te olovom!

Wyatt Earp okrene glavu i pogleda preko ramena. Ugledao je nekog omanjeg, krivonogog momka koji ga je držao na nišanu svog velikog kolta.

Svjetinom prostruji šapat: »To je Selby Frank, brat Silvertip Franka!« i mnoštvo se stade razmicati u stranu da bi izbjeglo metke koji tek što nisu zapraštali s obje strane. Nitko nije povjerovao da će Wyatt Earp popustiti toj prijetnji.

Earp doista nije popustio. On se naglo sagne, hitro se okrene i uperi svoje oružje u malog revolveraša.

Ali ni jedan ni drugi nisu dospjeli odapeti svoje revolve. Odnekud sa strane prasnuo je hitac i metak izbije oružje iz ruke malog revolveraša.

Wyatt Earp baci samo jedan kratak pogled na strijelca i odmah ga prepozna. Bio je to Doc Holliday koji se i ovdje u Tombstoneu umiješao u sukob gotovo na isti način kao u Dodge Cityju. Ovaj put nije ubio čovjeka već mu je samo neznatno ozlijedio ruku.

Okrenuvši se ponovno neravnopravnim borbama Earp snažno zamahne i dugom cijevi svog teškog revolvera raspali po glavi Silvertip Franka, koji je još klečao nad Virgilom i neprekidno ga udarao šakama.

Silvertip Frank je smjesta prekinuo bavljenje Virgilom. Okrenuo je glavu i stao se pridizati iz svog klečećeg položaja kad ga žestoko zahvati drugi Earpov udarac, a odmah zatim i treći.

Čudovišna grdosija strovali se na pod i više se ne poma-kne.

Wyatt Earp pogleda naokolo. Kimnuvši kratko Hollidayju u znak prepoznavanja i zahvalnosti zapilji se ledenim pogledom u ljude pred sobom. Toj gomili bio je sada upućen sav njegov duboki prezir i mnogi je nazočni muškarac pred njim pognuo glavu obuzet sramom.

Ali ništa nije prigovorio gomili što je ravnodušno promatrala kako je gradski šerif gotovo umoren pred njihovim očima. Nije im prigovorio ni zato što ga je neki revolveraš mogao mirno ustrijeliti s leđa da se nije bio umiješao Doc Holliday. Samo je podigao ruku i prstom naznačio neke od njih:

— Ti!... I ti!... I ti tamo!... Vi odnesite mog brata liječniku! A vi trojica otpremite Silvertip Franka u zatvor! I savjetujem vam da valjano obavite to što vam kažem jer dobro poznajem vaše njuške! Hajde, mičite se!

U međuvremenu pokušao se mali, krivonogi Selby Frank neopazice izvući iz nastale

gužve, ali se Wyatt Earp u tri duga skoka našao uz njega i zgrabio ga za šiju kao kunića.

— Ti ćeš sa mnom! — reče kratko i odsječno. — Moj brat te tuži za saučesništvo u pokušaju ubojstva!

Šestorica ljudi već su iznosili iz saluna njegovog brata i Silvertip Franka, pa on sa svojim zarobljenikom pođe za njima.

Poslije te noći u Tombstoneu je sve krenulo po zlu. Gradski je šerif na dulje vrijeme bio izbačen iz igre, a njegovi pomoćnici i dobrovoljci gradske milicije uklanjali su se s puta svakoj malo težoj situaciji. Divlja horda revolveraša, razbijača i ostalih nasilnika jedva da se je još morala pridržavati nekakvih ograničenja, pa su dvoboji i tučnjave svakodnevno uzimali sve više maha.

Wyatt Earp je još bio pomoćnik i zastupnik odsutnog Georga Lowella, specijalnog opunomoćenika poreznih organa. Tih dana utjerivao je dospjele rate poreza a kako je tih rata bilo mnogo, imao je pune ruke posla.

Ali da i nije bio toliko zauzet svojim dužnostima zacijelo ne bi pomogao smirivanju situacije u gradu, jer su njegovo ogorčenje i prezir prema mještanima tih dana bili suviše veliki. Nije im mogao oprostiti što njegovom bratu nitko nije htio pružiti pomoć, a njegov je prezir još više porastao kad su Silvertip Frank i njegov mali brat Selby otpušteni iz zatvora.

Sud su sačinjavali predstavnici gradskog vijeća, a snažna grupacija vlasnika saluna i ostalih zabavišta naturila mu je svoje povjerljive ljude i zago-

vornike svojih interesa. Tako na raspravi protiv braće Frank njihovo djelo nije okvalificirano kao pokušaj ubojstva nego samo kao kršenje javnog reda i pružanje otpora policijskom organu u službi. Čak su se našli svjedoci da je šerif Virgil Earp prvi udario Silvertip Franka a potom pokušao potegnuti i revolver na njega, iako ovaj nije bio naoružan.

Braća Frank zaradili su tje-
dan dana zatvora i visoku nov-
čanu kaznu. Pa iako te dvije
protuhe nikad nisu imale do-
voljno novaca i iako su svuda
bili zaduženi do grla, globa bi-
jaše uplaćena još isti dan.

Wyatt Earp se prisjetio kako
je odbio Behanov prijedlog da
kao pomoćnik okružnog šerifa
drži pod kontrolom svog brata
Virgila i posade mu jasno da
su izvjesni krugovi u gradu
pronašli druge putove i načine
da ostvare svoje zamisli. Shva-
tio je da je Silvertip Frank do-
bio nalog da se sukobi sa šeri-
fom i da ga izbaci iz igre kako
bi grad postao slobodnim tere-
nom za divlju hordu, koja ga
sad svakim danom sve više svo-
jata pretvarajući ga sve više u
poprište nasilja i bezakonja.

X

Obilazeći okrugom, Wyatt
Earp nije bio nimalo iznena-
đen kad su tih dana Clantoni,
McLoweryjevi i ostali moćnici
ovoga kraja mirno uplaćivali
rate svojih poreznih obveza. Sa
svima se ophodio vrlo pri-
stojno i korektno, iako je sas-
vim točno znao da su svi oni
taj isti novac već jednom bili
uplatili a onda ga opljačkali.

Bilo mu je potpuno jasno da
će ponovno pokušati izvesti taj

isti trik, osobito mu je to post-
alo jasno onda kad je stari
gazda Clanton prijetvornim
glasom zabrinuta građanina
izrazio svoju bojazan:

— Gospodine Earp, bilo bi
vrlo žalosno kad bi banditi po-
novno opljačkali taj novac iz
poštanske kočije... a sve mi se
čini da će se to dogoditi! Vidite,
nezgodno je da mi čestiti gra-
dani plaćamo porez, a razboj-
nici...

— To se neće dogoditi, gospo-
dine Clanton — prekine ga
Earp mirno. — Dajem vam ri-
ječ da ovaj put novac od po-
reza neće pasti u ruke bandita!

Njih dvojica se stisnutih
očiju oštro zapiliše jedan u
drugoga promatrajući se tako
nekoliko trenutaka netremice.

— Mogla bi pasti oklada —
promrmlja napokon stari Clan-
ton. — Moglo bi se nešto i zara-
diti. Stavljam tisuću dolara na
to da će banditi uzeti novac od
poreza! Prošetat ću malo nao-
kolo da čujem koliko će tko sta-
viti protiv mojih tisuću dolara.

Nekoliko sati poslije stajale
su oklade u gradu i u cijeloj
krajini pet prema jedan protiv
pomoćnika utjerivača poreza.

Ali 23. lipnja oklade su sta-
jale samo tri prema jedan pro-
tiv Earpa. A za to je postojao
dobar razlog.

Većernjom poštanskom koči-
jom stigao je naime iz Bensona
jedan putnik poznat mnogim
ljudima koji su se radoznalo
okupili oko tek pristiglih kola.
A kad je pridošlica zapitao pri-
sutne gdje bi sada mogao naći
Wyatta Earpa, svi razjapiše
usta u čudu uvjereni da je baš
Wyatt Earp upravo izašao iz
poštanske kočije! Nesporazum
se ubrzo razjasnio: bio je to

Morgan Earp koji je svom starijem bratu Wyattu nalikovao kao jaje jajetu!

Uskoro se gradom razglasilo da su Earpovi dobili pojačanje. Morgan bijaše gotovo isto tako tvrdokoran, neustrašiv i opasan borac kao i Wyatt i svi su ga se gotovo isto toliko pribojavali kao Earpa. Sastavši se u Lambertovu restoranu, gdje je Wyatt upravo večerao, braća su najprije pošla da obidu Virgila u bolesničkoj postelji, a potom Morgan posjeti gradonačelnika Cluma.

— Moj brat je iskoristio svoje ovlaštenje da me kao gradski šerif imenuje za svog pomoćnika. Obavještavam vas da ovaj trenutak stupam na dužnost. Bit ću odsutan iz grada dvadeset i petog lipnja jer ću tada pratiti novčani transport za Benson.

Wyatt Earp je 24. lipnja posjetio Petea Ringolda u konačištu poštanskih vozara i zapitao ga kada bi opet mogao upravljati zapregom.

— Mogu već sutra, ako hoćete, Earp — naceri se Pete koji je izgledao potpuno zdrav osim što je malo smršavio. — Već sam preko tjedan dana na nogama i obavljam lakše poslove.

Sutradan su odustali svi putnici na liniji za Benson da se ukrcaju u podnevnu kočiju.

Wyatt i Morgan vlastoručno preuzeše sanduk s novcem iz banke i smjestiše ga u kola. Suma je ponovno iznosila gotovo šezdeset tisuća dolara.

Potom se Wyatt popeo na sjedište k Peteu kao njegov pratilac. Ponio je dvije puške, jednu sačmaricu dvocjevku i vinče-

sterku kalibra sedamdeset i tri, a u sare čizama utaknuo je po jedan dugocjevi revolver jer mu je u sjedećem stavu bilo spretnije dograbiti oružje iz sare čizme nego iz korica za pasom.

A Morgan se, također s dvije puške, ukrcao u kola i udobno smjestio kraj sanduka s novcem.

U posljednjem trenutku, prije nego što je kočija krenula, ipak se pojavio jedan putnik. Kašljući i zanoseći se u hodu Doc Holliday je žurno koračao prema kolima. Nitko ga nije pozvao na vožnju, ali budući da je to kočija redovite poštanske linije Wells Farga, svatko ima pravo da se njome vozi. Doc se šutke popne u kola, a Pete Ringold glasno pucne jezikom i pogna zapregu.

Kočija se već polako spuštala nizbrdicom prema dolini San Pedro kad se Doc Holliday donekle pribrao od napora što je morao trčati za kolima.

— Čini se da se ne osjećate baš najbolje, Doc — zamijeti Morgan Earp, zavaljen na sjedištu nasuprot kockaru.

— Nikakvo čudo — naceri se Holliday — zamalo da nisam propustio ovaj mali izlet za Benson! Znate, vrlo mi prija ovaj suhi i vrelí zrak, osobito ako se još zagrije vrelim ol ovom! Ne bih propustio ovu zabavu ni za što na svijetu!

On izvadi ispod kaputa dva velika revolvera, pažljivo ih pregleda i položi na sjedište lijevo i desno kraj sebe, govoreći:

— Tako, veselje može započeti!

Odmahujući glavom Morgan mu dobaci:

— Vas se sve to ništa ne tiče, Doc! Čuo sam već, dakako, da ste više puta stali uz mog brata i nekoliko mu puta spasili život, ali ovo sad nije...

— Ovo sad me se i te kako tiče — prekine ga Holliday. — Poznato vam je, Morgane, da sam ja kockar. Okladio sam se sa pet tisuća dolara u pet prema jedan i sa tri tisuće u tri prema jedan da će ova novčana pošiljka stići na cilj. Kako mi se tu nudi zarada od dvije tisuće dolara, moje je pravo da se pobrinem da te oklade i dobijem!

Morgan ga je neko vrijeme zamišljeno promatrao. Potom ga blago zapita:

— Zašto vam je toliko stalo do njega, Doc? Zašto ste mu se tako priklonili kao da ste mu brat, ili prijatelj?!

— Ja sam mrtav čovjek — promrmlja kockar, obrisavši maramicom lice. — Samotar sam, gotovo mrtav, potpuno propao i bezvrijedan otpadak ljudskog društva. A Wyatt Earp je vrijedan da živi! I on je samotnjak sudbinom određen da bude revolveraš... ali za njega možda postoji još neki drugi put, neki novi početak, ako dovoljno dugo poživi! I tako, eto... volio bih da barem on dočeka tu svoju priliku kad je već za mene sve izgubljeno. Njemu je potrebno razumijevanje i sklonost ljudi, njihova pomoć... ja sâm mogu mu pomoći samo svojim revolverima i, dok se on bude borio s ubojicama i banditima da zaštiti ljudsku zajednicu, to je...

Reski uzvik ga prekine. Odjekne pucanj i kočija se naglim

trzajem zaustavi. Holliday i Morgan posegnu za svojim oružjem.

Provirivši oprezno kroz prozore ugledaše preko tucet maskiranih jahača koji su prepriječili kolima put.

Taj je trenutak s visokog sjedišta potmulo zagrmjela Wyattova sačmarica, a istodobno pripucaše i konjanici.

Vrata kočije se treskom otvoriše i Holliday iskoči van. Počne dugim skokovima trčati prema jahačima pucajući neprekidno objeručke svojim teškim dugocjevnim revolverima, dok je Morgan Earp pucao dvocjevkom kroz prozor kola. Wyatt Earp i Pete Ringold skočiše s kočijaškog sjedišta na zemlju i svaki sa svoje strane osuše vatru po napadačima.

Zrakom se orila pucnjava poput grmljavine neke nagle ljetne oluje, a onda se sve odjednom utiša. Pljačkaši se dodade u bijeg ostavivši za sobom dvojicu mrtvih i tri teško ranjena.

Novčana pošiljka stigla je ovaj put na svoje odredište.

XI

Idući dan, nešto prije odlaska večernje pošte natrag u Tombstone, stajahu obojica Earpovih i Doc Holliday za šankom Wells Fargova restorana da nešto pojedju prije puta. Sva trojica su šutljivi i zamišljeni, jer su ona tri ranjena bandita izjavila na preslušanju da uopće nisu namjeravali napasti kočiju ili opljačkati novac, nego da su s nekoliko prijatelja zaustavili kola samo da kočijašu predadu nekoliko pišama. Ali prije nego što su to

mogli objasniti, ispalio je Wyatt Earp bez opomene svoju sačmaricu i jednostavno raskomadao njihova dva vrlo druga!

Poslije te izjave, uzete u zapisnik, trojica protuha zatražiše odvjetnika koji će u njihovo ime podnijeti prijavu zbog ubojstva i nasilnog oduzimanja slobode.

Zbog toga su obojica Earpovi i Holliday tako šutljivi i ogorčeni. Ne zavaravaju se mislju da ta prijava neće biti podnesena. Opet će se uzvitiati prašina, bit će opet gomila lažnih svjedoka i krivokletnika, opet će se protiv Wyatta Earpa razmahati pravi rat. Pokušat će ga onemogućiti svim sredstvima. Ožigosat će ga kao opakog strijelca i nasilnika koji svako svoje ovlaštenje koristi kao »lovačku dozvolu« da bi mogao nekažnjeno pucati na ljude. Posvuda je bilo tako. I ovdje će se to isto ponoviti. Način i obrazac nisu se nikad mijenjali.

Ali Wyatt Earpu predstoji još jedno posebno iznenađenje. Ono se približavalo na dvije noge, zvalo se Johnny Behan i pristupilo je trojici muškaraca za šank.

Behan naliže sebi šalicu čaja i uzme sendvič s hladnim pečenjem. Potom, žvačući, pogleda sa strane Wyatta.

— Čini se, gospodine Earp — reče — kao da se namjeravate vratiti u Tombstone!?

Wyatt Earp mu ne odgovori, samo ga između dva zalogaja strogo odmjeri odozgor do dolje. Njegov je pogled jasno govorio: »Ne lijepi se za mene, nedonošče!«

Behan se vidljivo strese skupivši se sav u sebe pod tim po-

gledom. Potom se trgne i oštro reče:

— Nema više potrebe da se vraćate u Tombstone. Mnogo se toga promijenilo. Okrug Pima podijeljen je na dvoje i nekadašnji kotar Tombstone postao je samostalan i dobiva kao novi okrug Cochise svoju vlastitu upravu! Opunomoćenik poreznih organa gospodin Lowell više se neće vratiti ovamo, a vi ste skinuti s vašeg položaja budući da Lowellova ovlaštenja ovdje više ne važe. U novom okrugu Cochise za vas više nema mjesta, osim dva metra pod zemljom gdje ćete...

— Ah, začepite već jednom tu vašu gubicu, čovječe — dobaci mu Wyatt mirno, ali je njegova mirnoća nabijena eksplozivom kao gorući fitilj.

Johnny Behan ustukne dva koraka i prodere se piskavim glasom:

— Earp, vi razgovarate s vrhovnim policijskim službenikom novog okruga! Ja sam šerif! I budite uvjereni da ću vas za najmanju sitnicu...

— Začepite tu vašu gubicu! — reče Earp mirno zakoračnuvši prema njemu. — Začepite tu vašu preveliku gubicu! Već sam vas tri puta opomenuo, čovječe!

Riječi su padale tvrdo i oporo i iz njih je izbijala sva njegova ledena i nepomirljiva jarost.

Behan je na svom prsluku nosio zvijezdu na kojoj je pisalo: »Šerif, okrug Cochise, Arizona«. Ali činilo se da on toj zvijezdi nije pripisivao neku osobitu silu i moć, jer je brzo ustuknuo, naglo se okrenuo i žurno nestao kroz vrata.

– Taj čovjek ti je neprijatelj, brate – reče Morgan zamišljeno.

– Ljudi te vrste su mi posvuda bili neprijatelji – uzvрати mu Wyatt. – Takvi su uvijek s uspjehom pridobivali takozvano časno i pošteno građanstvo protiv mene. Već mi je toga dosta... jednostavno mi je dosta! Jednoga ću dana mirno gledati kada vukovi budu razdirali ovce i neću maknuti ni malim prstom, samo ću gledati! Jednoga dana otići ću u Kaliforniju i...

On se prekine i umorno odmahne rukom.

– A sad si se naumio vratiti u Tombstone? – zapita ga Morgan.

Wyatt kratko kimne glavom.

– Virg je tamo šerif – reče.

– Imenovao te je svojim pomoćnikom i vi dvojica tvrdoglavaca nećete od toga odustati. Moram dakle ostati tu da pripazim na vas. U pitanju je opstanak grada. Divlja horda želi taj grad za sebe, a pokrajinski šerif puše s njima u isti rog. Mi Earpovi smo jedina sila koja to može spriječiti. Virg neće podvinuti rep i pobjeći, ostat će i boriti se, ali on je bez nas izgubljen...

Pete Ringold ude u restoran noseći pod rukom svoj smotani bič. Strpao je u usta dva tvrdo kuhana jaja i isprao ih čašom piva.

– Polazimo! – najavi. – A novi šerif našeg novog okruga sjedit će sa mnom na boku. Rekao je da bi mu zrak u kočiji danas suviše zaudarao!

Earpovi i Holliday ne odgovoriše na to. Nešto poslije popeli su se u kočiju zajedno s

ostalim putnicima, a neprijateljstvo između njih i Behana postalo je sada otvoreno i konačno.

Novost se razglasila jedan dan kasnije u Tombstoneu, a nekoliko sati iza toga u cijeloj pokrajini.

Clantonovi, McLoweryjevi i svi ostali klanovi i družine, koji zajedno čine moćni savez, likuju i slave veliku pobjedu. Svi znaju da je novi šerif u prvom redu političar koji je svoj položaj iskamčio od svojih utjecajnih prijatelja u glavnom gradu i da će taj svoj položaj koristiti samo kao odskočnu dasku za daljnje političko napredovanje. Stoga se taj častohlepnik neće moći ni smjeti odreći podrške brojne i snažne grupe birača. Clantonovima i njihovim prijateljima i pristašama predstoje dobra vremena.

Grad Tombstone postao je još divljiji, nesigurniji i još pokvareniji.

Earpovi nisu mnogo poduzimali. Mirno su po strani čekali svoje vrijeme, pa se činilo kao da namjerno puštaju čestito građanstvo da se malo prži na tihoj vatri i čeznutljivo uzdiše za redom i zakonom, mirom i sigurnosti. Ali to je bilo samo prividno. Čekali su, zapravo, Virgilovo potpuno ozdravljenje koje je svakim danom sve više napredovalo.

U međuvremenu je Virgil Earp imenovao i brata Wyatta za svog pomoćnika. Protiv tog imenovanja ustao je dio građanstva preko svojih zastupnika u gradskom vijeću, a taj dio bili su vlasnici saluna, krčmi, kockarnica i ostalih zabavišta. Ali gradonačelnik Clum i većina vijećnika odo-

brili su Wyattovo postavljanje jer je Virgil imao s gradom ugovor, po kojemu je bio ovlašten da po vlastitom nađoenju smije imenovati svoje pomoćnike.

U slijedećih nekoliko dana iskrsla je i nova tema za razgovor i prepričavanje u cijeloj pokrajini: stari gazda Clanton bio je mrtav!

O njegovoj smrti kolale su razne glasine sve dok se nije utvrdila ona prava: starog su konjokradicu ubili Meksikanci koji su došli preko granice da vrate svoje ukradene konje i goveda.

Banditi, krijumčari, kradljivci stoke i čitavo društvo s one strane zakona trebalo je sebi izabrati nove vođe i nanovo rasporediti svoje snage. Za neko vrijeme prestali su i prepadi na Transporte srebra i novčane pošiljke za rudarske plaće. No sve je to bio samo kratki predah, tišina pred oluju.

Bio je rujan ili početak listopada kad su braća Earp ponovno odlučno stupila u akciju. Čekali su da im se riješi još jedna stvar, naime oslobađanje od optužbe za ubojstvo, koja je u Bensonu bila podignuta protiv Wyatta i Morgana Earpa, Doca Hollidaya i Petea Ringolda.

Porota je dosudila »opravdano usmrćenje sumnjivih osoba«. Ostavila je otvorenim pitanje jesu li to bili razbojnici koji su htjeli opljačkati novac od poreza, ali je utvrdila da je posada poštanske kočije morala pomisliti da je riječ o oružanom prepadu budući da su jahači nedvoumno zapriječili cestu.

Poslije te oslobađajuće presude, braća Earp su se tek razmahali. U Clumovoj štampariji dali su otisnuti poveći broj plakata koje su potom vlastoručno zakucali na svim istaknutim mjestima u gradu. Na plakatima je pisalo slijedeće:

»Gradski šerif Virgil W. Earp objavljuje nove propise i odredbe, koji današnjim danom stupaju na snagu na području grada Tombstonea:

1. Unutar gradskih međa jahači se smiju kretati samo korakom, ne smiju jahati nogostupom ni ulaziti na konjima u salune.

2. Zabranjeno je javno pljuvanje, psovanje i uznemiravanje žena.

3. Zabranjeno je pucanje iz vatrenog oružja. Dopuštenje za to daje šerif u posebnim slučajevima.

4. Zabranjeno je nošenje oružja unutar gradskih međa. Dopuštenje za to daje šerif u posebnim slučajevima.

5. Namjernici, posjetitelji i gosti koji dolaze u grad moraju svoje oružje ostaviti na za to određenim mjestima, u konjušnicama, hotelima, trgovinama i salunima, gdje im na raspolaganju stoje police za oružje.

6. Pijance, nasilnike i bundžije protiv gradske policije može na licu mjesta uhapsiti i odvesti u zatvor šerif i njegovi opunomoćenici.

Kao što su Earpovi i očekivali, ti su propisi izazvali veliko negodovanje u protivničkom taboru. Jer svi su se ti divlji i žestoki momci u pokrajini, svi oholi i ušepireni revolveraši, otimači stoke i konjokradice koji se još uvijek nazivaju

kaubojima, bez revolvera osjećali sasvim ogoljenima, nekako nemuškim, i podrezanih krila.

Braća Earp nisu imali osobitih poteškoća u tome da se provede odluka o zabrani nošenja oružja i pucanja u gradu. Dakako, svake je noći valjalo ponekog neposlušnika udariti po prstima, a bilo je i nekoliko više ili manje opasnih pucnjava, no oni su sa svime lako izlazili na kraj jer su se oni veliki još držali u pozadini. Clantonovi, McLoweryjevi i svi ostali zaista opasni momci bili su zaposleni drugim stvarima.

Govorkalo se o velikim pljačkaškim pohodima, a krijumčari su prebacivali sve više robe preko granice. Oružani prepadi na tovare srebra i novčane pošiljke ponovno su se pojačali i započeo je dug, uporan i višemjesečni rat. Earpovima je uspjelo održati prevlast u gradu, pa je tako i godina došla kraju i stiglo proljeće.

Jednog od tih dana pojavio se u gradu Curly-Bill Brocius Graham i pojahao cestom u galopu umjesto korakom kako je bilo propisano.

Sjahao je s konja pred Oriental-salunom, glasno se ušmrknuo i pljunuo u prašinu. Potom je poravnao svoj opasač s revolverom i zakoračio na nogostup da uđe u krčmu.

Taj trenutak iskrсне iza jednih kola neki mladi čovjek sa sačmaricom.

– Ne miči se, Curly! – vikne čovjek. – Držim te na nišanu! Ako povučem obarač, bit ćeš mrtav! A povući ću ga ako mi ne predaš svoj revolver.

Curly-Bill se polako okrene

držeci ruke podalje od sebe, a mladić užurbano nastavi govoriti:

– Nemam ja ništa protiv tebe, Curly, baš ništa. Nikada te nisam namjeravao prevariti s onom djevojkom, ali dok si ti bio u Meksiku ona se htjela napraviti važna pred tobom... Objesila se o mene tako da sam je jedva skinuo s vrata! Zaista nije vrijedna da se nas dvojica svađamo zbog nje. Eto, ja ću prvom slijedećom poštanskom kočijom otići iz grada. Napustit ću čak i ovaj kraj. A sada ćeš mi predati tvoj revolver da budem siguran da do polaska kočije nećeš ništa poduzimati protiv mene!

Curly-Bill se zagleda u lijepuškastog, smionog mladića, a onda spusti pogled na oba otvora dvocjevke nabijene grubom sačmom. Potom kimne glavom.

– U redu, Jerry – reče mirno. – U redu, dobit ćeš što si tražio.

Oprezno izvuče svoj revolver iz korica i držeći ga za cijev pruži ga svom protivniku, s kundakom okrenutim na gore.

– Eto, vidiš, znao sam da ćeš biti razuman, Curly – reče Jerry i ljevicom posegne za revolverom, spuštajući polako svoju dvocjevku.

A tad Curly-Bill vješto izvede svoj opsjenarski trik: kratkim trzajem zgloba dade oružju zamah i ono mu kružnim okretom padne kundakom u šaku, i Jerry ga isti trenutak umjesto za dršku uhvati za cijev upevenu ravno u sebe.

Prestrašeno trgne ruku prema sebi, a iz cijevi sune plamen i odjekne hitac.

Jerry ne stiže ni odapeti svoju dvocjevku. Padne na koljena i samo tiho jekne:

— Oh...

Curly-Bill se htio okrenuti i ponovno uzjahati svoga konja. U taj tren zapazio je krajičkom oka opasnost koja mu se približavala mirno i odmjerena koraka u vidu krupna i čvrsta muškarca, koji se kretao lako i gipko poput pantera.

Za Curly-Billa bijaše prekasno da bilo što poduzme. Prvi udarac dohvati ga preko sljepoočice i uha, a drugi preko tjemena i on se bez svijesti strovali u prašinu.

Wyatt Earp podigne ga, sa zemlje i potrbuške ga prebaci preko njegovog konja, pa ga povede prema gradskom zatvoru, a okupljeni gledatelji pobrinuše se da se Jerry prenese liječniku.

Vladala je napeta i zloslutna tišina, jer je svima bilo jasno da je Wyatt Earp za obračun odabrao najopasnijeg i najutjecajnijeg čovjeka iz te družine izvan zakona. Tek sada će započeti nevolje.

Grad, a s njime i cijela pokrajina, živio je u iščekivanju hoće li se protiv Curly-Billa održati suđenje za ubojstvo.

Šerif Johnny Behan i lukavi, svim mastima namazani odvjetnik Paul Fitzgerald, prihvatit će se tog slučaja. Prikupljeni svjedoci dali su izjave u zapisnik.

Na kraju je Curly-Bill Brocius Graham osuđen zbog nedopuštenog nošenja oružja i ispaljivanja vatrenog oružja unutar gradskog područja na novčanu kaznu i nekoliko dana zatvora, koji su mu uraču-

nati u ono vrijeme koje je već odsjedio u istražnom zatvoru.

Porota je prihvatila navode Curlyjevog odvjetnika o nužnoj samoobrani budući da mu je pokojni Jerry Hakket prvi prijetio dvocjevkom, a nekoliko je svjedoka jasno čulo kako je Jerry uzviknuo: „Držim te na nišanu! Ako povučem obarač, bit ćeš mrtav!“

Tjedan dana kasnije Curly-Bill pušten je iz zatvora. Dok se približavao svom konju, kojeg mu je jedan od njegovih prijatelja doveo pred zatvorsku zgradu, naišao je putem Wyatt Earp, zastao na trenutak i šutke se zagledao u njega.

Curly-Bill mu uzvрати pogled i tako stajahu nekoliko trenuta promatrajući se netremice, te se činilo kao da se među njima raspleo neki nijemi razgovor.

Napokon Curly-Bill podiže ruku i oprezno prstima do dirne skoreni biljeg na glavi koji je poticao od duge cijevi šerifova teškog kolta.

— Doista — izusti on značajno — vi i ja smo određeni jedan za drugoga, gospodine Earp. — Još ćemo se vidjeti!

Potom se jednim skokom ubaci u sedlo svoga konja i odjaši sa svojim prijateljima iz grada.

XII

Proteklo je više od dva tjedna i braća Earp imali su, osobito na dane isplate, pune ruke posla da održe grad pod kontrolom, budući da se uvijek našlo kojekakvih junačina koji su kršili zabrane nošenja oružja i pucanja u gradu. Jednom prilikom morao se Virgil boriti s nekim mladim, ali pri-

lično opasnim momkom koji je želio postati glasovit, pa je iz nekog ništavnog razloga izazvao šerifa na dvoboj pištoljima.

Morgana Earpa napala su dva brata nasilnika, koje je on izbacio iz jednog od saluna i potjerao iz grada. Uvrebali su ga i zaskočili u jednoj mračnoj uličici. Razvila se žestoka tučnjava i Morgan je dopao čestitih bubotaka prije nego što ih je svladao i strpao u zatvor.

Događala su se još i svakojaka druga zla i mogle bi se ispisati stranice i stranice o kartaškim varalicama i kockarima, o tučnjavama, ubojstvima, svakovrsnim prevarama i ostalom kriminalu, kao i o nezgodnim i neveselim, za javni razgovor neprikladnim zbivanjima u kućama na rubu grada koje je China-Mary neprekidno opskrbljivala uvijek novim djevojkama.

Earpovi su velikim trudom uspijevali spriječiti ono najgore. Već je tada bilo potpuno jasno da će Tombstone ući u povijest Zapada kao najgori i najdivljiji grad tog doba.

Jednog od tih dana neki je dječak donio Wyattu Earpu pismo. U njemu je bilo samo nekoliko riječi: „Biste li opet jednom svratili na kavu...?“. To je bilo sve, ali Wyatt Earp je dobro znao kamo treba da pođe. Nije oklijevao ni jedan jedini dan. Pošao je još isto po-podne i ponio sa sobom kolače.

Kate Mills ga je očekivala. Dnevna soba bila je lijepo uređena i posvuda je u vazama bilo mnogo cvijeća. A i sama je bila dotjerana što je ljepše mogla. Bilo je vidljivo da je u

svemu htjela ugoditi svom starom poznaniku.

Davno već nisu bili zajedno i mjeseci su protekli da se nisu vidjeli. Katkad bi je vidio za kartaškim stolom, ili na ulici dok je išla i kupovinu. Uvijek bi je samo pristojno pozdravio i nije joj prilazio, poštujući njene želje. Sada se pitao što je to moglo izmijeniti njen stav.

Proveli su sat ugodnog vremena, sat ugodan za čovjeka koji nigdje nije mogao naći toplinu. Sjedio je tu opušten i bezbrižan, pušeći svoju cigaru i osmjehujući se povremeno. Vodili su općenit, nevezan razgovor o svakodnevnim malim stvarima i bili su ispunjeni zadovoljstvom zbog međusobne bliskosti. On ju je promatrao otkrivajući na njoj mnoge pojedinosti koje su mu se toliko sviđale, luk njenih obrva na primjer, njene tirkiznozelene naušnice, mekanu liniju njena vrata koji se izvijao iz izreza njene haljine. Ona je pak osjećala da je kadra ublažiti njegovu oporost i samotnjaštvo, da može utjecati na njega i mijenjati ga i da on voli da bude njome ocharavan. I tada se odjednom ona preplaši da njena moć možda ipak nije dovoljno velika. Naglo se uozbiljila i on shvati da će mu sada otkriti zašto ga je pozvala.

Neko ga je vrijeme ispiti-vački promatrala, a onda sagne glavu i zagleda se u svoje ruke sklopljene na krilu.

— Našla sam svoj mir — reče tada tiho. — Više ne umišljam da cijeli život moram isplaštati za počinjenu grešku. Više ne želim da se noć na noć povlačim po kockarnicama i...

Ona zašuti i učini pokret rukom koji je govorio više nego bezbroj riječi.

— Možda želim previše — nastavi odmah zatim — a možda je ipak istina da uvijek postoji prilika za neki novi početak. Preboljela sam svu svoju prošlost, Wyatt. Još sam mlada, nemam još ni dvadeset i sedam godina. Mogla bih ponovno imati djece, biti majka i imati svoj dom i tisuću lijepih stvari koje pripadaju ženi i majci... cvijeće u vrtu, dječji smijeh, muževu ljubav i naklonost, dobre prijatelje i susjede, i lijepe nedjelje s kolačima koje bih sama ispekla. Mislim da je sve to najveća sreća. A je li ostvarljiva, to...

Glas joj zamre polako, oklijevajući. Potom se uspravi i čvrsto ga pogleda otvorenim pogledom kroz koji je Wyatt mogao sagledati svu njenu dušu.

— Jednom si me molio — reče ona jednostavno i jasno. — Molio si me da pođem s tobom u Kaliforniju. Tada sam se bila glupo ponijela. Wyatt! Trebalo je da već tada pođem s tobom, da oboje počnemo iznova. No, najprije sam sama sa sobom morala biti na čistu, morala sam naći svoj mir i shvatiti da još jednom mogu doživjeti sreću. Wyatt, želiš li me još?! Želiš li poći sa mnom u Kaliforniju? Hoćemo li ondje početi iznova, onako kako si to tada želio?

Dugo ju je promatrao, dišući ubrzano. Potom podigne svoje duge i gipke ruke, te svoje tako snažne i okretne ruke i jednim nesvjesnim pokretom prijede njima preko svog lica. U njemu

bukti želja da poskoči, da potrči oko stola k njoj i da je čvrsto uzme u svoje ruke. Već je i na njoj zapazio neku kretanju... zacijelo će i ona krenuti njemu ususret... ali onda sve u njemu odjednom zamre, odjednom je ponovno na zemlji, u Tombstoneu on je pomoćnik šerifa, on je jedan od trojice Earpovih.

A ta trojica Earpovih drže taj divlji grad Tombstone donekle pod kontrolom i sprečavaju da ga banditi ne prigrabe u svoje ruke i učine od njega leglo opasne, nasilja i bezakonja.

On ostade sjediti na stolici pognutih ramena i oborene glave.

— Poći ću s tobom u Kaliforniju, Kate — reče. — Bit ću zaista najsretniji čovjek na svijetu. Radujem se danu kad više neću nositi revolver i kad ću živjeti kao obični građanin u nekom mirnom i uljudenom mjestu...

On se prekine i pogleda je na trenutak.

— Ali to zasad nije moguće — promrmlja tiho. — Sada još ne mogu otići. Ne mogu se sada izmaknuti i ostaviti svoju braću samu. Izazvao sam Curly-Billa i ne mogu sada jednostavno pobjeći.

Podigavši se polako on stupi iza stolice i objema rukama obuhvati njen visoki naslon. Rekao je sve što je imao reći. Odluka je bila u rukama Kate Mills.

Njene su riječi dokazivale da je ona o svemu znala mnogo više nego većina građana i da je baš stoga učinila ovaj očajnički pokušaj da ga privoli na popuštanje.

– Wyatt, oni će te ubiti! – reče. – Ja to znam! Ponekad sjedim za stolom s ljudima koji pripadaju taboru vaših neprijatelja! Katkada čujem riječi, ulomke poluglasnih razgovora. Žele da vas istjeraju iz ovoga grada, da vas unište jednom zauvijek. Žele da vas ubiju! A oni su jači i moćniji od Earpovih. Pođeš li sa mnom i tvoja će braća odustati od borbe. Bio bi to spas za sve! Banditi se sasvim ozbiljno spremaju na konačan obračun s vama. Ja to znam! Doći će u grad jedne od slijedećih noći... možda već noćas...

– Ne mogu postati dezertar – protisne on hrapavim glasom. – Moraš pričekati dok sve to ne završi, Kate.

– Ne, ne moram i neću! – trpko će ona i udari nogom o pod. – Neću ostati u ovom gradu i gledati kako te ubijaju! Moraš odlučiti, sad odmah, između mene i te vaše zavade! Da, zavade, jer to je sasvim osobna zavada između Earpovih i jedne moćne grupe. Vi ste Earpovi tako gordi! Ne želite popustiti i otići iz grada. Morao si otići iz Wichite, Wyatt, iz Dodge Cityja i ostalih gradova i to je za tebe postala mora koja te opsjeda. Tvoja braća ostaju ovdje samo zato što ti ne želiš otići ođavde. Ali to je krivo! Pođi sa mnom i zaboravi svoj dosadašnji život, zaboravi kao što si zaboravio one noći u Tucsonu. To je prilika za nas oboje!

– Da – kimne on glavom – to je prilika. Ali ja moram ostati i izboriti tu borbu do kraja! Možda je to zaista samo zavada i kad sve to prođe ja ću

ostati samo obični revolveraš okrvavljenih ruku za sve one koji budu nastavili živjeti u miru, ali ja moram ostati i boriti se! Žao mi je...

Posljednje je riječi svom žestinom istisnuo iz sebe, a potom se okrenuo i izašao kroz vrata ne obazriveći se.

Kate Mills je sjela za stol, naslonila glavu na ruke i gorko zaplakala.

Te noći izgubila je u kartašnici podosta novaca i shvatila da ju je napustila i njena kartaška sreća. Primila je to kao znak da treba dovršiti to poglavlje svog života.

Nekoliko minuta poslije ponoći vratila je svoj unajmljeni stol poslovođa kockarnice, poravnala svoje novčane obveze, a potom se vratila kući i uzela spremati stvari za put.

Idući dan rano ujutro napustila je kuću noseći sa sobom samo jedan manji kovčeg i putnu torbu i svoju uštedu od četiri tisuće dolara. S time je krenula u novi život, u neki novi početak. Pošla je niz ulicu ne osvrnuvši se više za sobom.

Kupivši u poštanskom uredu putnu kartu zatraži papir, omotnicu i olovku. Napisala je samo nekoliko riječi:

»Wyatt, odlazim u Kaliforniju i čekat ću te tamo. Do viđenja, ili zbogom za uvijek, kako ti budeš htio! Kate.«

Kad je Wyatt Earp primio to pismo, ona je već bila mnogo sati daleko, u Bensonu, gdje će se ukrcati na vlak prema zapadu. Odmah s onu stranu Kolorada počinje Kalifornija.

Earp je dugo posmatrao to pismo. Onda se zagledao prema zapadu, kao da je tamo u magličastoj daljini mogao

vidjeti neke samo njemu poznate slike. Izvadio je iz džepa na prsluku šibicu, zgužvao pismo, zapalio ga i pustio da padne na prašni kolovoz. Promatrao je kako povjetarac tjera pred sobom tu goruću papirnatu loptu.

— Zbogom! — promrmlja poluglasno i svrne pogledom na zapad.

Ostao je. Odrekao se svake sreće, svakog novog početka. Ostao je revolveraš Wyatt Earp... možda stoga što mu ponos i gordost nisu dopuštali da pobjegne, možda stoga što nije htio napustiti braću i ostaviti ih bez pomoći, a možda i stoga što je u dubini duše ipak osjećao dužnost da pomogne tom divljem i nesretnom gradu.

Nikada više nije vidio Kate Mills, zvanu Ridokosa Kate.

XIII

Prolazili su tjedni, a Curly-Bill i njegovi prijatelji još ništa nisu poduzeli protiv Earpovih. Govorilo se da su zauzeti na drugim mjestima, drugim poslovima. To je značilo da se u Meksiku na veliko krala stoka. Mnoga stada s preko tisuću grla dotjerivana su preko granice, krijumčarile su se goleme količine srebra, a sve češće su vršeni oružani prepadi na poštanske kočije i transporte robe.

Banditi su u pokrajini postajali sve mnogobrojniji, organiziraniji i moćniji. Osnovali su svoja središta u Galleyvillu i Sulphur Springsu i u još nekim manjim mjestima kao Charlestonu i Lewis Springsu. Mnogi su službenici i činovnici uprave bili potkupljeni i bavili

su se mutnim i protuzakonnim poslovima.

Šerif Johnny Behan pokušavao je nekoliko puta odstraniti Virgila Earpa kao gradskog šerifa, osporavajući gradskoj upravi ovlaštenje da sklapa ugovore sa šerifom. Ali gradski zastupnici poslali su delegaciju guverneru, a u tu se aferu uključila i moćna i utjecajna Wells Fargo kompanija, kao i savezna policija koju je zastupao stari savezni šerif George Harrington iz Prescottta. Harrington je brzojavom zaprijetio da će svu trojicu Earpovih imenovati saveznim pomoćnim šerifima ako se prepadi na poštanske kočije ne budu bolje suzbijali i, ako Earpovi ne ostanu gradski policajci u Tombstoneu.

Tako je Johnny Behan napokon popustio.

Upućenima je bilo jasno da je divljoj hordi preostala samo još jedna jedina mogućnost da se otrese Earpovih: budući da ih nisu mogli prisiliti na uzmak i odstupanje treba ih ubiti!

Taj dan, 7. listopada 1881. započela je predigra velikoj završnici kod O. K.-koral.

Nikad nije bilo potpuno razjašnjeno jesu li Curly-Bill i Johnny Ringo htjeli na na svoju ruku obračunati s Wyattom Earpom, jesu li sasvim slučajno naletjeli na njega, jesu li za to dobili nalog ili su jednostavno prerano započeli cijelu stvar pa nisu mogli na vrijeme dobiti podršku svojih prijatelja.

Curly-Bill i Johnn Ringo u grad stigoše po mraku. Odveli su svoje konje u O. K.-koral i ostavili životinje osedlane, ni

ne pomišljajući da odlože svoje opasače s revolverima kao što je to bilo propisano. Njihov dolazak nije zamijetio ni stajski momak, koji je baš večerao. Nakon što su još jednom pregledali svoje oružje, krenuli su.

Vrijeme je bilo vrlo povoljno izabrano, jer su Virgil i Morgan Earp još spavali budući da su tek za dva sata trebali nastupiti svoju smjenu, a Wyatt Earp je u jednom kineskom restoranu večerao.

Curly i Ringo rastadoše se i krenuše različitim putovima koji će kasnije voditi kroz prednja i stražnja vrata restorana i završiti kod Wyatta Earpa. Tako će ga uhvatiti u kliješta. Čak ni jedan Wyatt Earp neće tada imati nikakve nade, a bez njega neće se više moći održati ni njegova braća.

Ali je postojao tu još i neki Doc Holliday pa, iako taj čovjek nikad nije imao prijatelja, ipak je umio uvijek zadužiti sebi podređene osobe. Tko mu je god bio ili mu je mogao biti od koristi, dobivao je od njega uvijek dobre napojnice. Bio je vrlo darežljiv i širokogrudan. Osim toga, China-Mary bila mu je obvezna zbog nekih stvari.

U isto vrijeme kad su Curly i Ringo stigli u grad, sjedio je Holliday u Campbellovoj kokarnici i maštao uz čašu porta što bi radio kada bi ponovno bio zdrav. Možda bi opet otvorio svoju zubarsku ordinaciju...

Jedan od kineskih poslužitelja ušao je u dvoranu s vjedrom u rukama i zaredavši od stola do stola stao prazniti pepeljare. Kad je stigao do Hollidayeva stola, tiho je prošaptao:

– Curly-Bill i Ringo! Naoružani su i kreću se različitim pravcima!

Doc Holliday nije oklijevao ni trenutak. Budući da je znao da dvojica bandita odavno nisu dolazila u grad, to njihov večerašnji dolazak nije mogao biti slučajan. A nije slučajno ni to da su se obojica kretala svaki svojim putem. Ti su se putovi mogli sastati samo na jednome mjestu u kineskom restoranu gdje Wyatt Earp svake večeri jede.

Holliday dobaci zlatnik kineskom momku čija je majka prala sve njegove košulje i ostalo rublje i smatrala ga mušterijom koja daje kneževske napojnice. Potom se hitno digno od stola i požuri van.

Put ga je vodio kroz mračne pokrajne uličice i sjenovite aleje, dok nije napokon kroz jedan uski prolaz među kućama uljezao u stražnje dvorište kineskog restorana. Kretao se bezglasno poput sjene i čak mu je pošlo za rukom da sve to vrijeme ni jednom ne zakašlje. Kad je kliznuo oko ugla kuće, opazio je Johnnyja Ringa kako stoji pred stražnjim vratima. Taj trenutak Ringo otvori vrata koja su tako glasno zaškripala da mu je Holliday uspio nečujno pristupiti sasvim iza leđa.

Kineski se kuhar prestravljen ukočio i iskolačio oči na Ringa i njegov upereni kolt. A onda mu pogled odluta iza Ringa i zaustavi se na Docu Hollidayu koji se poput duha pojavio iza bandita, blijed, mršav, odjeven u tamno odijelo kao pogrebnik.

Iskusni Johnny Ringo pravilno je protumačio kuharov

pogled i pokušao se brzo sagnuti i okrenuti, ali ga isti trenutak pogodi udarac Hollidayeva revolvera poput toljage u glavu. On pade na koljena, a onda se prostre po tlu udarivši bradom o prag. Metak iz njegova pištolja, ispaljen u padu, probušio je veliku zdjelu za juhu iz koje se stao cijediti proizvod kulinarske vještine kineskog kuhara.

Doc Holliday prekorači Ringa i nađe se u sredini kuhinje, kad se otvoriše vrata gostinjske sobe i Wyatt Earp proviri kroz njih glavom i revolverom.

— To je samo naš dragi Johnny Ringo! — isceri se Holliday ispod svog brka. — Vrli Bill zacijelo stoji pred glavnim ulazom, Wyatt. Možda biste ga priupitali je li mu štogod pošlo krivo?!

Earp mu kimne glavom, okrene se i odmjerena koraka prođe kroz restoran. Otvorivši mirno i polako vrata ugleda Curly-Billa koji je stajao pred ulazom prilično smetena izgleda jer je čuo hitac, a nije znao što je to Ringo učinio ili što ga je moglo zadesiti.

— Čini se da nešto ne valja, zar ne, Curly, staro momče? — reče Wyatt gotovo ljubezno, držeći u ruci svoj kolt kao neku nevažnu stvar. — Jadni Johnny, udario se u glavu i sada sanja tko zna o čemu! Ako te ne smeta, Curly-momče, ja bih da mi predaš svoj revolver!

Curly-Bill se zagleda u crni otvor revolverске cijevi i i žmarci ga podidoše. Trgne se, oprezno izvuče svoje oružje iz navlake i pruži ga Earpu, s

kundakom prema naprijed. Ali nije pao u iskušenje da i na Wyattu Earpu primijeni svoj stari trik, taj čuveni »Curly-okret«, kojega su poslije usvojili mnogi revolveraši i kojemu je mnogo koji predstavnik zakona pao žrtvom. Wyatt Earp nije bio čovjek pogodan za takve šale jer je cijev njegova revolvera bila uperena ravno u Curlyjev želudac.

— Hajdemo! — dobaci mu Earp kratko i Bill poslušao bez pogovora.

Pred zatvorom naidoše na Johnnija Ringa i Hollidaya. Ringo još nije bio sasvim pri sebi. Teturao je držeći u jednoj ruci svoj šešir dok je drugom rukom pritiskao okrvavljenu čvorugu na glavi.

— Nismo... nismo uspjeli — promuća. — Ali...

— Zaveži! — obrecne se Curly-Bill Brocius Graham ogorčeno na nj.

Pritvorivši bandite, Earp i Holliday pođoše natrag. Holliday u kockarnicu k svojoj čaši porta, a Earp svojoj večeri u kineski restoran. Putem Earp zamijeti:

— Zamržit će te zbog ovoga, John!

Bilo je to prvi put da mu se tako prisno obratio.

— Mene mrzi cijeli svijet — uzvratila Holliday. — Pomogao sam ti samo zato jer sam se kladio u gomilu para da ti Curly-Bill i njegovi prijatelji neće moći nauditi!

Poslije tih riječi njihovi se putevi ponovo razdvojiše.

Do 26. listopada ima još devetnaest dana. Točno za dvadeset dana njih će dvojica opet zajedno koračati na sastanak sa smrću.

Curly-Bill i John Ringo osuđeni su idući dan – 8. listopada – na dvanaest dana zatvora zbog nedopuštenog nošenja oružja.

Tih dvanaest dana proteklo je u miru, pa se činilo kao da su svi banditi, krijumčari, pljačkaši i konjokradice otišli na odmor. Međutim, bilo je jasno da divlja horda samo čeka trenutak kad će Curly i Ringo izaći iz zatvora, koji su Earpovi brižljivo čuvali.

Napokon je došao i taj dan. Bill i Ringo otpušteni su iz zatvora 21. listopada.

Tri dana poslije, 24. listopada, saznalo se nekim tajnovitim sistemom obavještanja da je divlja horda održala jučer sastanak ali se nije znalo kakvi su zaključci doneseni na tom sastanku. Jedino je Doc Holliday saznao o čemu je bila riječ, jer je on dobro plaćao za raznovrsna obavještenja a njegovi su dostavljači bili sigurni da ih on nikada neće odati.

Osim toga, Doc Holliday je imao vrlo dobre odnose sa gospodom Ah Chum, zvanom China-Mary, kraljicom Hop Towna, kineske četvrti u Tombstoneu.

Kinezi u Tombstoneu i u okrugu Cochise znali su gotovo sve što se događalo. Služili su posvuda kao dvoritelji, sluge ili kuhari, pretvarajući se da ne znaju engleski i slušali razgovore o raznim poslovima i mešetarenjima, a sve što su čuli prenosili su dalje. Tako su se sva važna obavještenja sabirala kod China-Mary koja je vladala Hop Townom i vodila vrlo mudru politiku.

Ovaj put morao je China-Ma-

ryn glasonoša naučiti napamet jednu podugu priču, a onda je iz praonice rublja uzeo gomilu snježnobijelih Hollidayevih košulja, odnio ih u njegovu hotelsku sobu i izrecitirao mu svoju lekciju.

Deset minuta poslije ušao je Doc Holliday u ured Earpovih i saopćio im:

– Gospodo, led je krenuo! Banditi napokon stupaju u akciju. Slijedećih dana dolaze svi njihovi asovi ovamo, u naš grad, na veliku revolverašku veselicu! Zajedno s nama nasmilili su pozvati na račun i Wego Flinta.

Pogledi prisutnih upriješe se u jednog čovjeka, u Wyatta Earpa.

Osim braće Earp i Hollidaya u uredu je bio i gradonačelnik Clum, koji je sada odlučno ustao i uzviknuo:

– Pa dobro, onda ću ja proglasiti izvanredno stanje i sazvati gradsku miliciju! Mobilizirat ću ne samo naš sigurnosni odbor nego i sve građanstvo! U pitanju je naša gradska samostalnost!

Ali Wyatt Earp samo nemarno odmahne rukom i mirno reče:

– Sve je to nepotrebno, Clum! Mi Earpovi plaćeni smo da ovdje u Tombstoneu održimo red i mir i zaštitimo dobre ljude od zlih. Ako nam to ne bi pošlo za rukom, onda tražite od guvernera odred vojske koji će gradu jamčiti red i sigurnost. Ali nema smisla da očevi obitelji i građani koji jedva umiju rukovati oružjem, uzalud gube glave!

On se tvrdim pogledom zagleda u Cluma, koji ponikne

glavom i polako izade iz sobe. Znao je da je Earp sve to mogao izreći mnogo jasnije i bezobzirnije. Mogao je gnjevno predbaciti Clumu da će se njegova građanska milicija ionako zavući u zapećak čim se divlja horda pojavi u Tombstoneu! Ali John P. Clum je i na ovaj način pravilno shvatio njegove riječi.

Osim toga, Wyatt Earp je bio pristojan čovjek.

XIV

Mnogo poslije tog dana sreo se Doc Holliday s onim Wego Flintom o kojem je ovdje već bilo riječi. Otkako je Flint saznao da Holliday nije ubio njegovog prijatelja Jacka Dalea, među njima se razvilo gotovo kao neko prijateljstvo.

Sastaše se pred velikim ulaznim vratima O. K.-korala. Taj susret nije bio slučajan jer je Holliday dosta dugo tragao za mladim Teksašaninom. Računao je mnogo na njega u jednoj važnoj stvari, budući da Earpovima nije ispričepovijedao sve ono što je čuo od Kineza, a imao je dobre razloge da to zadrži za sebe.

Položivši mladom Teksašaninu ruku na rame, Holliday reče:

– Sutra ili prekosutra dolazi cijela banda u Tombstone da uzme nekoliko skalpova. Earpovi i ja bit ćemo vrlo usamljeni.

Flintove svijetle oči usplamtješe.

– Nećete biti baš tako usamljeni – uzvratila on, a licem mu sjevne osmijeh čistokrvnog borca. – U ovoj partiji igraju četiri asa i jedan dečko. Otkad

znam da Sam Hutton, ubojica mog prijatelja, pripada banditima, na vašoj sam strani. A ja sam dečko u toj igri!

Ali Holliday odmahne glavom, uhvati Flinta pod ruku i reče:

– Hajde da malo prošetamo!

Polako su odšetali van grada i uskoro se obreli u podnožju brežuljka na kojem se nalazilo gradsko groblje. Tu Doc zastane i obrati se Flintu:

– Velike i glavne zvjerke sašale su se na ranču Clantonovih i skovale plan borbe. Ali kako su u ovim krajevima kineski kuhari dobri i vrlo jeftini, tako i Clantonovi imaju svog žutog kuhara. Oni bi se zakleli da on ne razumije engleski, ali bi to bilo krivokletstvo. A sad slušaj, momče sa Pecosom, i dobro otvori uši!

Sagnuvši se on podigne sa tla komad drveta i počne njime crtati po prašini pješčanog puta.

– Oni će sa raznih strana doći u grad. Najprije dolaze Clantonovi sa svojim pristašama, s istoka i jugoistoka. McLoweryjevi s prijateljima dolaze s jugozapada. Ali Curly-Bill, Johnny Ringo i Sam Hutton krenut će iz odmorišta na gazu San Pedro. Tamo će se ukrcati u poštansku kočiju i dovesti se njome ovamo u Tombstone sve do pred poštansku stanicu.

On podigne glavu i prodorno pogleda Wego Flinta. U očima mu bljeskahu hladni svjetlaci.

– To je podmukla zamka – reče. – Kad god dođe poštanska kočija, Earpovi su uvijek kod stajališta da vide tko do-

lazi u grad. Budu li, dakle, ne-
zaštićeni i ne sluteći zlo, doče-
kali kao obično i tu kočiju,
Curly, Ringo i Hutton pobit će
ih kao zečeve iz svog sigurnog
zaklona u kolima! Njihovi hici
bit će ujedno signal ostalim
banditima, koji će u međuvre-
menu uvući u grad da krenu u
napad. Jesi li sve to to dobro
razumio, momče?

– Potpuno! – uzvratí Wego.

– Ti moraš to spriječiti,
Wego, momče! – suho će Holli-
day oporim glasom. – Još no-
ćas moraš odjahati do gaza
San Pedro, prikriti se u blizini i
motriti na poštansku stanicu.
Moraš spriječiti da kočija
stigne u Tombstone. Razumi-
ješ?!

Wego kimne.

– Znaju li Earpovi za to? –
zapita zatim polako.

– Ne – odmahne Holliday
glavom. – Nisam im to htio
reći jer su neustrašivi i po-
nosni i ne bi dopustili da im ti
pomažeš. Virgil ili Morgan od-
jahao bi umjesto tebe do gaza i
zadržao bi onu trojicu. Ali
Wyatt Earp će i te kako trebati
oba svoja brata ovdje u Tomb-
stoneu... a i meni! Mi ćemo
ovdje imati posla preko glave i
naši su izgledi dobri pod uvje-
tom da Curly, Ringo i Hutton
nikada ne stignu do Tombsto-
nea. Taj zadatak povjeravam
tebi!

– Hvala, Doc! – reče Wego
čvrstim glasom. – Hvala ti za
priliku koju si mi pružio.

Holliday položi obje ruke
Flintu na ramena.

– Wego – promrmlija on –
nećeš valjda biti toliko glup da
izazoveš na dvoboj Sama Hut-
tona? Okani se toga. Ringo i

Curly će biti uz njega, ne zabo-
ravi to! Ima mnogo načina da
zaustaviš kočiju da ne stigne
čak ni do odmorišta u San Pe-
dru. Razgovaraj s kočijašem,
objasni mu o čemu je riječ,
postrijeljaj makar i konje ako
nema drugog načina, ali ne
sukobi se s Huttonom ako su s
njim Curly i Ringo!

– Ne brini – naceri se
Wego – nisam toliko lud! Ali
dajem ti riječ da ta trojica neće
stići kočijom u Tombstone!

Osvanuo je i 25. listopada, za
koji još nitko i ne sluti da će
biti predvečerjem onog tu-
robno-glasovitog i krvavog 26.
listopada koji će svojom žalos-
nom slavom ući u povijest
jedne nacije.

U Tombstoneu je taj dan vla-
dao mir.

Earpovi su neprekidno u po-
kretu obilazili ulicama, a Doc
Holliday je zasjeo na verandu
Oriental-saluna i, umotan u
topli ogrtač, promatrao glavnu
ulicu. Povremeno bi iz džepa
kaputa izvlačio bocu i otpijao
gutljaj-dva.

Grad je već odavno osjećao
neodređenu slutnju i dah neke
prijetee opasnosti, kao što se
ponekad naslućuje približava-
nje nepogode još prije nego što
se začuje grom.

Ali ništa se nije dogodilo u
Tombstoneu taj 25. listopad
1881. U grad je doduše ujahalo
nekoliko grupa konjanika za
koje se nije znalo jesu li po-
šteni kauboji, kradljivci stoke
ili banditi. Ali ti su se jahači
ponašali razborito i mirolju-
bivo. Predali su i svoje oružje
ili ga ostavili kod svojih konja
u O. K. – koraču. Earpovi i Hol-
liday pratili su budnim očima

sva zbivanja u gradu, ali nisu zamijetili ništa što bi ih moglo zabrinuti.

Pala je noć mirna i tiha. Te noći grad nije brujaio i kiptio kao obično, kad se svake noći tisuću rudara i na stotine pre-rijskih i pustinskih jahača raz-bacivalo dolarima i podavalo divljim užicima i raznim poro-cima. Te su noći posjetioci bili malobrojni, a gotovo svi gra-dani i gosti izbjegavali su lo-kale i ostajali u svojim domo-vima, hotelima i ostalim prebi-vaštima.

Nad gradom se gotovo opip-ljivo nadvila napetost. Činilo se kao da je grad poput neke go-leme, prestrašene nemani zadr-žao dah ne znajući što će se oboriti na njega, ali sluteći ne-što strahotno.

Noć je protekla mirna, i osvau-
nuo je sunčan dan.

Onda se, oko podneva, odjed-nom sve naglo pokrenulo i do-gadaji su se vrtoglavom brzi-nom stali odvijati jedan za dru-gim.

Virgil Earp, šerif Tombsto-
nea, ugledao je prvu dvojicu protivnika koji su ušli u grad. Došli su naoružani do zuba držeći puške preko sedla.

Virgil nije gubio vrijeme da o tome obavijesti braću. Požu-rio je kroz nekoliko uličica i dvorišta do O. K.-korala, ušao kroz stražnja vrata i pojavio se s dva uperena revolvera upravo kad su Ike Clanton i Tom McLowery silazili sa svo-jih konja.

– U redu, momci! – reče im.
– Bacite oružje na zemlju!

Upiljiše se u njega svojim zlo-duhim očima i on gotovo fi-zički osjeti mržnju koja je stru-

jala iz njih. No ipak se poko-riše, budući da prije ugovore-nog vremena nisu smjeli ništa započinjati.

Deset minuta poslije dove-
deni su pred gradskog suca, koji ih je kaznio sa samo dvade-set dolara globe zbog nedopu-štenog nošenja oružja. Ljudi su poslije govorili da je sudac bio suviše uplašen da tu dvojicu strpa u zatvor.

Ike Clanton i Tom McLowery uskoro su se opet ušetalu gra-dom. Obilazili su lokale, tu i tamo popili poneki viski, a onda nestali u Spangenburgovoj trgovini oružjem da bi se nanovo „odjenuli“, jer su se bez oružja osjećali goli kao da su bez hlača i košulje.

Kad se Virgil Earp sastao s braćom, saznao je da je u me-đuvremenu s različitih strana dojahalo u grad još cijelo mnoštvo momaka. Wyatt je nabrojio nekolicinu najvažni-jih: Frank McLowery, Billy Clanton i Bill Claiborne.

Frank McLowery je okorio, hladnokrvan i zacijelo najopas-niji revolveraš cijele te divlje horde, opasniji od Curly-Billa i Johnnija Ringa.

Bill Clanton je najmlađi od Clantona, upravo je navršio devetnaest godina, a već je muškarac, bezobzirni ubojica, odrastao među banditima i re-volverašima pa je nasilje za njega predstavljalo prirodan način života.

Billy Claiborne je pak nau-mio postati drugi Billy Kid i već je mnogo učinio da se do-kopa te žalosne slave.

Kad se k toj trojici pribroje još Tom McLowery i Ike Clan-ton, koji su također već imali

na savjesti po nekoliko ljudskih života, onda je to zaista bila cijela gomila nevolja što je stigla u Tombstone. Ne računajući tu ostale goropadne i surove ljude koji su se raspršili po gradu.

Nikada se nije saznao točan broj bandita koji su u manjim grupama dolazili u grad i odmah se razišli po salunima i kartašnicama. Ali ih je bilo mnogo, jer su bili naumili osvojiti grad Tombstone, poubijati Earpove, Doca Hollidayja i Teksašanina Wego Flinta, a potom napasti i opljačkati banku, pojedine urede rudarskih društava, poslovnice i urede Wells Fargo kompanije.

Braća Earp održavali su savjetovanje u svom uredu, a s njima je trebao biti i šerif Johnny Behan kao najviši policijski službenik okruga Cochise.

– Dakle, gotovo su svi tu – promrmlja Wyatt Earp. – Nedostaju još Johnny Ringo, Curly-Bill i Sam Hutton. Ali i ta će se trojica džentlmena sigurno pojaviti, ukoliko već nisu stigli!

Morgan i Virgil potvrdno kimnuše glavama.

Doc Holliday na žalost nije bio prisutan da im objasni kako Ringo, Curly i Hutton sigurno neće stići u grad ako jedan mladi Teksašanin dobro obavi svoj posao na gazu San Pedro.

U to vrijeme, naime, sjedio je Holliday pred Haffordovim salunom i, gledajući u svoj sat, s velikim je zadovoljstvom utvrdio da poštanska kočija već dobrobrano kasni.

Earpovi su pregledali svoje

oružje spremajući se na obilazak. Upravo su naumili krenuti kad se vrata naglo otvoriše i gradonačelnik John P. Clum uleti u ured, zajapuren i isprekidanog dana.

– Htio sam mobilizirati gradsku miliciju – prostenje – ali ne mogu skupiti svoje ljude. Nitko se ne usuđuje na ulicu. Jedan nasilnik premлатio je starog Bena Millera dok je s puškom u ruci išao prema vijećnici. Nikada ne bih pomislio da bi grad kao što je Tombstone mogao podvući rep pred nekoliko tuceta bandita!

– Kad čovjek ima ženu i djecu, ne usudi se riskirati – promrmlja Wyatt Earp pomirljivo.

– Pogotovo, ako za dobre pare drži nekoliko službenika zakona! – doda Virgil Earp podrugljivo.

John P. Clum gorko jekne:

– Cijela se banda skitari gradom i govori da nijednom od umišljenih Earpovih neće predati oružje bez borbe i da su došli u grad da ga oslobode za sve valjane momke. Zabrana nošenja oružja da će danas biti ukinuta i poništena. Što da radimo, Wyatt Earp?!

Na trenutak zavlada tišina. Braća Earp vrlo su hladnokrvni i nepokolebljivi. Tad se Wyatt mirno oglasi:

– Izaći ćemo na ulicu i najglasnije bukaće pozvati na red! Zakon o zabrani nošenja oružja ostaje na snazi i mi ćemo ga provesti usprkos svim otporima!

Gradonačelnik Clum mučno proguta slinu.

– Danas je u gradu drugačije nego ostalih dana – reče.

– Moglo bi doći do teškog krvoprolića. Možda bi bilo bolje kad...

Daljnje su mu riječi zapele u grlu jer su taj trenutak vani, negdje u gradu, odjeknula dva pucnja. Kasnije se, prema pričanju očevidaca, saznalo da je Billy Claiborne, koji je povremeno dosta jako mucao, ustrijelio jednog čovjeka. Claiborne je zapitao čovjeka odakle ide i kamo će s puškom u ruci, a to je zvučalo otprilike ovako: »Ototototkud ideš, čočočovječe, s totom pupupuškom?« A čovjek, službenik Wells Fargo kompanije, navodno je odgovorio: »Dododolazim iz svosvoje kukukuće, čočočovječe!«

Slučajno je i on kao i Billy Claiborne bio mucavac.

Ali Billy to nije znao. Pomislio je da mu se čovjek ruga, izvukao revolver, a kad je čovjek podigao pušku osjećajući opasnost, Claiborne ga je ustrijelio.

Clum se prestrašeno zagleda u Wyatta Earpa. Potom se trgne i uzvikne:

– Dajte mi još dvadeset minuta vremena prije nego što počnete uredovati! Moram još nešto pokušati! Čekajte još dvadeset minuta!

I on žurno izjuri van.

Earpovi se u nedoumici zagledaše jedan u drugoga. Napokon se sjetiše da treba da dočekaju poštansku kočiju kao što su to uvijek činili.

– Hajdemo! – reče Wyatt Earp.

Jedan za drugim braća polako stupiše na cestu, trojica stasitih, gipkih muškaraca iste visine u crnim odijelima i bijelim košuljama, tvrdim šeširima

ravna oboda i sjajno ulaštenim čizmama.

Koračali su jedan pokraj drugoga prašnjavim kolovozom i onda zaokrenuli u glavnu ulicu.

Na trijemu Haffordova salona još je sjedio Doc Holliday. On ustade i pristupi im.

– Momci – reče im – imam iznenađenje za vas! Poštanska kola danas neće doći! A budući da neće doći, neće ni Curly, Ringo i Hutton moći ispuniti svoj dio dogovora i iz kočije postreljati braću Earp, pa će tako banda ostati bez ugovorenog signala za napad! Naše se šanse povećavaju, zar ne?

Earpovi se u čudu zabuljiše u njega, a Wyatt je ponovo pokazao koliko je oštroumniji od ostalih.

– Holliday, stara kućo – reče – ti si prokleta budala! Pitam se cijelo vrijeme kamo se je danas djeo onaj momak s Pecosu, taj Wego Flint. Sada znam! Zar nisi našao nikakvo bolje rješenje nego da tog mladića pošalješ u smrt?!

– Taj Teksašanin nije toliko glup da bi se dao ustrijeliti – uzvрати Holliday kruto. – On će zadržati kočiju a da ga one tri protuhe neće ni vidjeti!

– Naivčino! – ljutito mu dobaci Wyatt. – Krivo si procijenio tog momka. On će, naime, učiniti baš ono što bi i svatko od nas učinio. Otići će onamo i raspraviti tu stvar svojim revolverom! Zar ti to nije jasno? Teksašanin uvijek rješava te stvari na stari, prokušani način. Rekao si mu gdje može naći Sama Huttona i on će sada pozvati na račun ubo-

jicu svoga prijatelja makar se pri tome morao sukobiti i s Ringom i Curlyjem!

— Naivčino! — ljutito mu dobaci Wyatt. — Krivo si procijenio tog momka. On će, naime, učiniti baš ono što bi svatko od nas učinio. Otići će onamo i raspraviti tu stvar svojim revolverom! Zar ti to nije jasno? Teksašanin uvijek rješava te stvari na stari, prokušani način. Rekao si mu gdje može naći Sama Huttona i on će sada pozvati na račun ubojicu svoga prijatelja makar se pri tome morao sukobiti i s Ringom i Curlyjem!

Hollidayeve su oči izražavale iznenadni strah.

— Wyatt — protisne on muko — poznaješ li doista tog Teksašanina tako dobro?

— Kao sama sebe — odgovori Earp. — On će izazvati Sama Huttona!

Doc Holliday pogne glavu i zapilji se u daske na nogostupu, a trojica Earpovih za to vrijeme pažljivo promatrahu okolinu.

Svugdje duž ulice bilo je vidjeti ljude, koji su pojedinačno i u grupama postajkivali naokolo. To nisu bili ni građani ni rudari iz okolnih rudnika. Sve su to jahači, od kojih međutim nitko nije javno nosio svoje pištolje, ali su zato sigurno svi imali skriveno oružje.

Clantonovi, McLoweryjevi i Billy Claiborne ne bijahu nigdje na vidiku. Earpovi još nisu znali da su svi oni u Spangenburgovoj oružarnici, gdje su Ike Clanton i Tom McLowery brižljivo odabirali nove koltove.

A onda se u daljini začuje osebujni štopot poštanskih kola u pokretu. Iako sa zakašnjenjem, kočija je ipak stigla!

Kola udoše u grad. Na boku je kao vozar sjedio stari Smoky indijanskog lica i ogrubjele kože isušene vjetrom i suncem, a pratilac mu je bio Pete Ringold koji je proveo svoj dopust u Tucsonu i sad se vraćao na posao. On će sutra upravljati zapregom za Benson.

Kočija se dokotrljala u oblaku prašine, ali se nije kao inače zaustavila na uobičajenom stajalištu pred Haffordovim salunom nego je odštopotala dalje niz glavnu cestu i zaokrenula u jednu pokrajnu ulicu, da bi se malo poslije zaustavila u kolnom dvorištu O. K. — korala gdje će se ispregnuti konji.

Kad se prašina slegla, Earpovi se nijemo zgledaše.

A Doc Holliday promuklo zahripa:

— Aaah, taj davolji Teksašanin! Mora da je nekako ipak uspio obaviti svoj zadatak! Kočija je prazna, ljudi! Curly, Ringo i Hutton ispali su iz igre!

— Nadajmo se da je Wego Flint preživio — promrmlja Wyatt Earp. — Valjda ga nisi poslao u smrt, Doc!

Ali Holliday ne odgovori, zagledavši se nekud u stranu. Svi se osvrnuše za njim niz ulicu i ugledaše petoricu muškaraca koji su izašli iz trgovine oružjem.

To su Clantonovi, McLoweryjevi i Billy Claiborne.

Doimaju se prilično smeteno ogledavajući se zbunjeno oko sebe. Najposlije se odlučise i polako krenuše za oblakom

prašine što ga je uzvitlala kočija.

Činilo se kao da je neko olakšanje prostrujilo redovima ljudi okupljenih duž ulice. Kao da su odahnuli mnogi momci koji su s revolverašima došli u Tombstone i čekali signal da osvoje grad. Mnogi od njih bijahu dosad samo kauboji i jednostavno su se silom priključili hordi pa, iako im sve to nije slutilo na dobro, nisu htjeli ustuknuti. Ali sad se činilo kao da do borbe neće ni doći, kao da je nešto pošlo krivo i mnogi osjeteše zadovoljstvo zbog takvog razvoja situacije. Među okupljenim ljudima nastade gibanje i grupe se počese osipati i razilaziti.

U međuvremenu se Wyatt Earp obrati svojoj braći:

— Sad je prilika da istjeramo stvar na čistac! Ne možemo dopustiti da se sve to ponovi neki drugi put. Eno tamo petorica najgorih bandita odlazi do O. K. — korala da ispita vozara poštanskih kola. Naći ćemo ih tamo i oduzeti im oružje.

— Svakako! — složi se Virgil.
— U pitanju je naš ugled i autoritet. Pođimo! Treba da im podrežemo krila, jednom zauvijek!

Sišavši na kolovoz oni koračkom krenuše niz ulicu. Earpovi stupahu jedan pokraj drugoga, a malo postrance i korak iza njih hodao je Doc Holliday. Imao je na sebi ogrtač i ispod njega skrivenu sačmaricu.

Još je netko »peti« hodao s njima, netko nevidljiv, čije se ime sricalo s četiri slova: SMRT!

Tiha i nevidljiva, ona je koračala s njima.

U međuvremenu lupao je gradonačelnik Clum šakom po stolu šerifa Johnnija Behana i vikao:

— Šerife! Zahtijevam da odmah okupite oružanu četu i pomognete Earpovima u razoružavanju svih ljudi koji su s banditima došli u grad! Shvatite, Behane, da ćemo doživjeti pakao kad banditi uvide u kakvoj su premoći i koliko su Earpovi usamljeni. Bit će to pravi pokolj! Jeste li me razumjeli?

Behan polako ustane.

— Clum — reče on — ne vjerujem da u gradu ima bandita. Priznajem, našlo se tu nekoliko vragometnih momaka koji bi se rado malo izjurcali i koji se opiru da predaju oružje, ali ni Clantonovi ni McLoweryjevi, nitko od ostalih nisu banditi! To tvrde samo Earpovi, ali to je laž! Dosta mi je te vaše krike, Clum! Zahvalite za sve to Earpovima! Oni su izmislili tu zabranu nošenja oružja koja je izazov svakom muškarcu! Tamo vani Apaši su još na ratnoj stazi, a tu čovjek ne bi smio nositi svoje oružje? Pa to je ludost! Earpovi treba da ukinu tu svoju zabranu! Onda...

— Behan — zaškruta Clum prijeteci — ako smjesta ne krenete i ne razoružate vaše prijatelje, vama u Tombstoneu više nema opstanka!

— Naravno da je svaki pošten kauboj moj prijatelj — uzvрати Behan. — A ja s njima dobro izlazim na kraj jer im dopuštam malo više slobode i ne sputavam ih tako kruto kao Earpovi. Ali neka bude po vašem... i to ću učiniti, da mi nitko poslije ne bude mogao predbaciti kako nisam poku-

šao sve da održim red i mir! Uh, taj vaš Earp! Zar nije već toliko puta stajao pred sudom zbog ubojstva?! Dosad je uvijek dobro prošao, ali kažem vam, Clum, ovo u Tombstoneu neće dobro završiti ako grad ne otjera Earpove k vragu!... No, idem da vidim što mogu učiniti.

I Behan zaista pođe. Koliko je god žalosna bila njegova uloga u tim zbivanjima, koliko je god bio pretvoran i nepošten, iskvaren i potkupljiv, činilo se da je ipak postao svjestan da su se stvari suviše zaoštrile.

Žurno se uputio prema O. K. – koralu i stigao onamo još prije Earpovih. Putem ga je na kratko zaustavio jedan od njegovih pomoćnika koji ga je izvijestio da je Billy Claiborne ubio jednog namještenika Wells Fargo kompanije, ali da ima svjedoka koji su vidjeli da je čovjek uperio pušku na Claiborna. Htio mu je još ispričati i tu tragikomičnu priču o slučajnom susretu dvojice mučavaca, ali Johnny Behan je već hitao dalje i samo mu je preko ramena dobacio:

– Kasnije, Joe, kasnije!

Behan je stigao u O.K. – koral, upravo kad su vozar Smoky i njegov pratilac Pete Ringold sjedeći još visoko na boku kočije kao s neke propovjedaonice, počeli pripovijedati svoju priču, tako da je Behan mogao čuti sve od početka.

Frank McLowery je neprekidno gnjevno i osorno zapitki-vao, ali kad se stari Smoky uživio u priču, to više nije bilo potrebno jer on nije prestao go-

voriti dok nije ispričao sve do kraja.

– I tako, ljudi moji – raspričao se on – kad smo stigli s kočijom do postaje na San Pedru, dočekali su nas Johnny Ringo, Curly-Bill i Sam Hutton. Istjerali su četvoricu naših putnika iz kočije i namjerili se sami ukrcati u kola kad se iza ugla zgrade pojavio Wego Flint. Mirno im je saopćio da se protivi njihovom putovanju kočijom. Rekao je još i da ga raduje što napokon vidi Sama Huttona bez brade. A onda je sve naglo planulo. Hutton je podivljao i stao vrištati da će sada poslati Flinta u pakao za njegovim prijateljem Jackom Daleom i da će to učiniti s najvećim zadovoljstvom. Izgovorio je zatim još nekoliko ružnih riječi i onda potegao svoj revolver...

Tu Smoky prekine priču, ispljune mlaz duhanskog soka pred noge Ikeu Clantonu. Ali nitko se i ne obazre na to, samo ga Frank McLowery grubo ponuka:

– Dalje, djede, dalje! Pričaj dalje dok te nisam skinuo s tog tvog sjedišta!

Smoky se naceri i oči mu se zlorado zaiskriše kad je nastavio:

– Pa, Sam Hutton nije bio dovoljno brz za tog vragometnog Teksašanina. Nije stigao dovoljno visoko podići revolver i prostrijelio je vlastito stopalo. Ali on to više nije ni osjetio...!

– A Ringo i Curly? – oštro će Frank.

– Stajali su zaprepašteni kao da ih je grom udario – isceri se Smoky i odgrize novi komad duhana za žvakanje. Zatim mirno nastavi:

– Wego Flint vrati svoje oružje ponovo u korice mirno promatrajući Ringa i Curlyja. Oni mu rekoše da mu je to valjda dosta i da nemaju vremena da se bave njime jer moraju u Tombstone na jedan važan sastanak. Ali Teksašanin je samo sažaljivo odmahnuo glavom govoreći da na žalost mora spriječiti baš taj njihov sastanak! Govorio im je zaista prijateljski, ali Curly i Ringo bijahu tog jutra zaista svoje-glavi. Obojica vrlo hitro pote-goše pištolje i Johnny opali prvi, ali se zacijelo suviše žurio. Njegovo zrno je samo očesalo Teksašanina po rebrima, a onda ga Flintov metak obori s nogu. Curly-Bill je imao dovoljno vremena da nacilja i pogodio je Flinta u desno rame, ali budući da je taj momak s Pecosa ljevak, Curly nije imao nikakve koristi od tog pogotka! I tako je Flint oborio obojicu i ostao stajati na nogama čvrsto poput stabla!

Smoky zastane hvatajući zrak.

– Curly i Ringo su još živi – doda zatim – ali će dulje vremena morati ostati u krevetu. A Wego Flint će za koji dan opet pojahati konja. Držao se sasvim uspravno kad nam je na rastanku još rekao neka se u Tombstoneu ne zaustavljamo na stajalištu, kao obično, već neka produžimo dalje cestom do korala. Doc Holliday, rekao je, znat će već što to znači!... Eto, to je cijela priča, džentlmeni!

Poslije tih riječi Smoky trzne uzdama i pognavši zapregu zaokrene iza konjušnice. Kad se prašina iza kočije slegla, pe-

torica bandita se zgledaše mučno gutajući pljuvačku sasušenih grla. Šerif Behan, stojeći uz njih, iskašlje se i pristupi još na dva koraka bliže, pa im se mekim glasom miroljubivo obrati:

– Prekinite sada s tim, momci, i odjašite kući. Jedino Billy Claiborne mora još ostati u gradu, jer sam upravo obaviješten da si ustrijelio jednog čovjeka, Billy. Predaj mi svoj kolt i podi sa mnom. Ne boj se, sudit će ti se pravično, jer kako čujem ima svjedoka koji su vidjeli da ti je čovjek prijetio puškom.

– Dodododo đavola s tototobom, Bebehan! – prosikta Billy Claiborne.

– Tako je! Gubi se, Behan! – obrecne se grubo i Frank McLowery i u njegovim tamnim zjenicama zaigra ubilački sjaj.

Behan polako ustukne. Bio je kukavica. Ali dok se povlačio natraške, on ipak još jednom molećivo pokuša plačnim glasom udobrovoljiti bandite:

– Odjašite iz grada, momci! Pa vi znate da sam uvijek imao razumijevanja za vas... ali sada morate prekinuti i...

– Idi k vragu, Behan! – presiječe ga mladi Bill Clanton. – I kad u gradu sretnoš Earpove, poruči im da ćemo ih čekati ovdje! Kaži im da je već vrijeme da napokon vidimo jesu li dovoljno moćni da nam oduzmu oružje! Kaži im to!

Behan je nekoliko trenutaka buljio u petoricu revolveraša dok mu je brada lagano podrhtavala. Potom uzdahne i okrenuvši se udalji se pognute glave poput odagnanog psa.

Malo poslije Behan je ispred zatvorske zgrade susreo trojicu Earpovih i Doca Hollidayja, koji su odmjerena koraka hodali ulicom. Holliday je bio izvadio svoju sačmaricu ispod ogrtača i poštapa se o nju u hodu. Doimao se vrlo umorno i boležljivo, no ipak je kao borac bio ništa manje opasan od Wyatta, a sasvim sigurno opasniji od Virgila i Morgana.

Behan prepriječi put četvorici i poviče:

– Stanite, ljudi! Sve je u redu! Momci su odložili svoje oružje! Ako se slijedećih sat-dva ne sretnete s njima, primirit će se, urazumiti i odjahati iz grada!

Šerif Johnny Behan očito je pokušavao spasiti nešto što je već bilo osuđeno na propast i nastojao je barem donekle ispraviti ono što je bio pokvario svojom dosadašnjom popustljivošću prema banditima.

Ali Earpovi bijahu neumoljivi i nepopustljivi.

– Zašto niste uhapsili Billa Claiborna, Behan? – odgovori Wyatt protupitanjem. – On je pred nepun sat ubio nedužna čovjeka. Zar to niste znali, šerife? Vaš pomoćnik mi je to upravo javio. Iako se to umorstvo dogodilo unutar gradskog područja i stoga spada u nadležnost gradskog šerif...

– Claiborne je pucao u samoobrani – jekne Behan. Da sam ga uhapiso, izazvao bih gužvu i...

Wyatt Earp kimne glavom i tvrdim pogledom odmjeri Behana. Zatim mu odsječeno dobaci:

– S puta, Behan! Sklonite se!

On zakoraknu i pode ravno na njega, tako da je Behan morao odskočiti u stranu da ga Wyatt ne nagazi.

Četvorica revolveraša, od kojih su trojica nosili zvijezde gradske policije, koračali su rame uz rame prema ulazu u koral, Wyatt Earp stupao je u sredini između Virgila i Morgana dok je Holliday zaostajao za jedan korak, odvojen od njih čak i sada kad su zajedno išli na sastanak sa smrću, izopačenik i čovjek sa strane koji je na tajnovit način bio vezan uz Wyatta Earpa.

Neposredno pred ulazom oni su još jednom zastali i Wyatt kratko dobaci Hollidayu:

– Doc, ti ostaješ ovdje! To nije tvoja borba!

– Ne, Wyatt, ovaj put idem do kraja – promrmlja Holliday. – Imao sam jednom jednog prijatelja koji je krenuo u neki okršaj. Bio sam uz njega, a srce mi se stisnulo od straha. Moj prijatelj mi reče da je to njegova stvar i neka se ne miješam u to. Bio sam uplašen i s olakšanjem sam prihvatio tu mogućnost da se izvučem iz opasnosti. A kad je moj prijatelj pao mrtav, prezirao sam samoga sebe i tada sam postao ono što sam sada! Wyatt, kasnije sam sreo čovjeka kojemu sam nekoliko puta mogao zaštititi leđa kako bih se iskupio za mrtvog prijatelja kojeg sam napustio u nevolji... i ovaj put idem do kraja!

Kad je zašutio, Earpovi napokon shvatiše što je to bilo što je tjeralo Doca da se uvijek u trenucima potrebe nađe uz Wyatta Earpa.

Jedan trenutak vladala je tišina. Tada Wyatt kimne glavom i mirno reče:

– U redu, prijatelju! Podimo dakle zajedno!

Ponovno su krenuli dalje i za koji tren kroz velika vrata ušli u O. K.-koral.

Skrenuvši udesno ugledaše petoricu odmetnika. Stajali su leđima uza sjeverni zid konjušnice šutljivi, oprezni, i pripravnici na sve.

Pokraj njih stajali su njihovi konji zaklanjajući ih sa strane, osedlani i s puškama u sedlenim navlakama. Petorica su očigledno bili spremni na borbu i bez Johnnija Ringa, Curly-Billa i Sama Huttona.

Earpovi im pridoše na oko deset koraka. Doc Holliday je nešto zaostao.

Virgil Earp, gradski šerif Tombstonea, istupi pola koraka, polako uzdigne ruku i zapovjedno reče:

– Vi se u ovom gradu protuzakonito krećete s oružjem, pa vas moramo uhapsiti i oduzeti vam oružje! Dignite ruke uvis!

Revolverašima je to bio znak za početak borbe.

Jedino je Ike Clanton časom oklijevao. Činilo se čak kao da se htio pokoriti šerifovu pozivu. Ali njegov mladi i divlji brat i trojica ostalih bandita žustro trgnuše svoje revolvere iz korica.

Tako je započeo krvavi dvoboj kod O. K.-korala.

Nije bilo ispaljeno više od dvadeset hitaca, a ni cijela borba nije trajala više od dvadeset sekundi.

Frank McLowery i Billy Clanton prvi su izvukli svoje pištolje i zapucali na Wyatt Earpa.

ali je njihova tanad samo prohujala kroz njegovu odjeću otrgavši s nje sitne krpice sukna.

Frank drugi put brzo opali na Wyatt i ponovno ga promaši, a isti trenutak zahvati ga Wyattov metak i odbaci ga na zid gdje se presavine i klizne na zemlju.

Drugi Wyattov hitac razmrskao je desnu ruku Billyju Clantonu.

U međuvremenu skočio je Tom McLowery iza konja i iz tog zaklona osuo žestoku paljbu. Morgan Earp mu uzvratu vatru. Ranio je jednog konja koji se stao bacati i udarati kopitima, pa su se i ostale životinje otrgle i razbježale tako da je McLowery ostao bez zaklona.

Virgil Earp i Billy Claiborne istodobno su zapucali jedan na drugoga. Claiborne odjednom vrisne, okrene se i nagne u bijeg. Virgil nije pucao za njim, ali je zamijetio da je Claiborne nestao kroz jedna vrata na sjevernom zidu koja mu je otvorio šerif Behan.

Tom McLowery pogodio je Morgana Earpa u vrat i prebio mu ključnu kost. Padajući na zemlju Morgan je oslobodio vatrenu liniju Docu Hollidayju koji je isti trenutak sasjekao McLoweryja dvostrukim nabojem svoje sačmarice.

Uto se Ike Clanton zatrčao na Wyatt Earpa, promuklo urlajući:

– Nemojte me ubiti! Ja ne želim umrijeti!

Pokušavao se je svim silama grčevito pripiti uz Wyatt, ali ga ovaj odgurne u stranu i podvikne mu:

– Bori se, ili bježi!

Ike Clanton se dade u bijeg, utekavši kroz ona ista vrata kroz koja se je prije njega spasio Claiborne. Poslije ove bitke njih će dvojica zasloviti kao velike kukavice. Neće dalje više moći voditi ni bandite, ni kradljivce stoke.

Vrata kroz koja su umakli vodila su u neku fotografsku radnju sa čijeg je jednog prozora na gornjem katu sada zapucala puška. Strijelac je bio Billy Claiborne, koji je u međuvremenu pronašao pušku i zauzeo busiju na prozoru.

Doc Holliday odmah ispali svoju ponovno nabijenu dvocjevku u prozor, a zatim ga stade zasipavati ubitačnom vatrom iz svog revolvra.

Tad zamijeti da se Frank McLowery uspravlja sa zemlje i podiže svoj pištolj.

– Sad ćeš dobiti svoje, Doc!
– soptao je Frank hripajući. Ali je Holliday bio brži od njega. Opalio je iz okreta i pogodio ga, ali je sekundu kasnije dobio njegov metak u rame.

Frank McLowery htjede još jedanput zapucati, ali se umješao Morgan Earp i jednim hicem ustrijelio Franka McLoweryja.

Preostao je još Billy Clanton, najmlađi i najdivljiji od svih, nastrijeljen, krvav, i satjeran u škripac. Iskešenih zuba nastavljao je borbu neprekidno pucajući. Premjestio je revolver u lijevu ruku. Jedno njegovo zrno pogodi Virgila Earpa i možda bi ga bio slijedećim hicem ubio da mu isti tren Wyattov metak nije oduzeo njegov mladi i beskorisni život.

Tako je završio dvoboj kod O. K.-korala!

Frank i Tom McLowery i Billy Clanton su mrtvi, Billy Claiborne je ranjen, Ike Clanton će ostatak života provesti kao kukavica.

Virgil i Morgan Earp leže ranjeni na zemlji, a Doc Holliday stoji još na nogama i krvari iz rane na remenu.

Osmjehujući se iskrivljenih usana on je izrekao riječi koje se još pričaju mladim naraštajima kao jedna od njegovih mnogobrojnih šala:

– Za praznik (Holiday) imam jedno „L“ previše (Holliday), pa ipak se danas osjećam kao pravi praznik! Jer, vi ste ostali živi, prijatelji... ostali ste živi!

Iz pokrajnih ulica stalo se natiskivati mnoštvo građana koji su iz sigurne udaljenosti promatrali borbu.

Tu se ponovno našao okružni šerif Behan. Nastupajući vrlo odlučno, on važno dovikne Wyattu Earpu:

– To je bilo čisto umorstvo! Vi ste uhapšeni!

Wyatt ga prezrivo odmjeri:

– Gubi se! – odsiječe ledenim glasom. – Gubi se, huljo! Mi ćemo se već opravdati, ali kunem ti se da nas ti nećeš hapsiti!

Stigao je i gradonačelnik Clum s nekoliko vodećih ljudi iz gradske milicije, među kojima je bio i odvjetnik pukovnik Herring.

Ta dvojica vrlo mjerodavni u Tombstoneu i još jedan ugledni građanin, stari Beatty Comstock, preuzeše situaciju u svoje ruke. Gradonačelnik Clum je glasno i jasno objavio:

— Naša gradska policija preuzima svu odgovornost!

Potom su ranjenici odneseni liječniku na previjanje, a ukopnik je pozvan da se pobrine za tijela mrtvih.

Ali Earpovi još ni ne slute kakvo će se veliko zlo svaliti na njih. Pobjedili su u borbi kod O. K.-koralu, ali su već sada poraženi, samo što to još ne znaju.

Glavno glasilo protivničke stranke u Tombstoneu, novine »The Nugget« ožigosale su Earpove i Doca Hollidaya kao hladnokrvne ubojice koji su napali nekoliko kauboja. Oni nisu tim bezazlenim kaubojima pružili nikakve šanse i odmah su počeli pucati.

Dakako da građanstvo Tombstonea nije tome povjerovalo, ali je iz svega toga vidjelo da su Earpovima bez sumnje data prevelika ovlaštenja. Krv koja je potekla u O. K.-koralu postala je građanima teškom morom i oni nisu željeli nikakve suodgovornosti u svemu tome.

Earpovi i nekolicina njihovih pristaša najednom su se našli bez podrške i oslonca. Ponorilo se ono isto kao i u ostalim gradovima u kojima je Wyatt Earp na svoj silovit i nemilosrdan način branio dobre ljude od zlih. Kad bi sve prošlo i kad bi ostale samo žrtve i sjećanje na prolivenu krv, uvijek bi ostao napušten i usamljen. Ubijao je i nitko se nije želio pokazati jednodušnim s njim.

Šerif Behan isposlovao je kod suca Wellsa Spicera naloge za hapšenje. Ali Earpovi se prijaviše sudu prije nego što je šerif mogao uredovati. Prvo

preslušanje održano je 30. listopada.

Šest tjedana poslije, 12. prosinca, nakon što su Virgil i Morgan Earp bili ponovno na nogama, završen je istraži postupak. Sudac Wells Spicer odbio je da pred velikom porotom podigne optužbu budući da su istraga i izjave Beattyja Comstocka i ostalih očevidaca bili suviše povoljni za Earpove. Oslobođeni su, a onda su započele nevolje.

Ubrzo se pročulo da su Earpovi i njihovi malobrojni prijatelji zapisani na crnoj listi bandita. Još su na životu Curly-Bill Brocius, Graham, Johnny Ringo, Ike Clanton i Billy Claiborne koji žele osvetiti svoje prijatelje.

Bio je tu, na primjer, još i Pony Deal, vrlo bliski prijatelj McLoweryjevih, i Phin Clanton, Ikeov brat. A tu je još, prije svega, i šerif Johnny Behan koji je, sjećajući se Kate Mills, progonio Wyatta Earpa sve nepomirljivijom mržnjom i postavio sebi životni zadatak da ga uništi.

Svjedoci koji su svjedočili u korist Earpovih morali su na vrat na nos napustiti grad.

Ni gradonačelnik Clum nije se više osjećao sigurnim. Pošao je podnijeti izvještaj guverneru, a putem za glavni grad pala je poštanska kočija pod pušчанu vatru. Clum je jedva iznio živu glavu. Iz Phoenixa otputovao je u Prescott, a odatle u Washington da bi se kod najviših foruma potužio na prilike u Washingtonu u okrugu Cochise i zatražio od vlade da u tom području proglasi izvanredno stanje.

Ali ga je nekoliko okolnosti omelo u njegovim nastojanjima. Guverner Fremont je bio odstupio. Službujući guverner J. J. Gosper nije se mnogo bavio tim slučajem, a još je daleko bio trenutak kada će se novi guverner Tritttle pozabaviti tim problemom.

Da je Earpovima zaista došao kraj, dokazalo se prvi put 28. prosinca, u jedanaest sati noću. Kad je gradski šerif Virgil Earp izišao iz Oriental-saluna, sručila se na njega iz mraka tuča sačme. Ostao je obogaljen i izgubio je lijevu ruku.

Sad je i Wyatt Earpu postalo jasno što očekuje njega i Morgana.

Imao je dovoljno vremena na razmisli o tome jer su se on i Morgan povukli s Virgilom u Cosmopolitan hotel i tamo čekali da Virgil toliko prizdravi da bude sposoban za transport.

Tih dana postali su svjesni da su poraženi. Više nisu imali prijatelja. Svi oni koji su još bili uz njih natjerani su u bijeg, kao Clum na primjer, i Beatty Comstock. A sada je, eto, i Virgil dobio svoje. Nema sumnje da su Earpovi odlučili odustati i pokupiti se iz grada. Ali Virgil se je vrlo polako oporavljao, tako da se još nisu mogli maknuti.

A onda je 18. ožujka 1882. u Campbellovoj biljarskoj sali ustrijeljen Morgan Earp. Počinitelji su uspjeli pobjeći, a Morgan je proživio još jedva nešto više od pola sata, ali dovoljno da oda njihova imena.

Od tog trenutka Wyatt Earp se dao u traganje za uboj-

cama svoga brata. Raspisane potjernice davale su mu pravo da postane lovac na ucijenjene glave. No prije toga odveo je Virgila u sigurnost, daleko iz tog kraja, a potom se vratio i krenuo u lov na ljude.

O tome bi se također moglo pričati i time bi se zasigurno mogla ispuniti jedna cijela knjiga. Ali spomenimo ovde samo to da je Earpov lov na ljude bio krunjen uspjehom. Pohvatao je gotovo sve ubojice svoga brata. A taj lov na ljude i vlastoručno izvršavanje smrtnih presuda, taj krvavi osvetnički pohod pružili su opet priliku šerifu Behanu da digne hajku na Wyatta Earpa, da dobije nalog za hapšenje i da ga još više satjera u škripac.

Tako je Wyatt Earp postao bjeguncem pred zakonom. Morao se skrivati po divljini i bježati pred potjerama. Ali je uza sve to dospijevao uhvatiti ponekog ubojicu svoga brata, među kojima i Curly-Billa.

Wyatt Earp bijaše potpuno osamljen. Čak ga je i Doc Holliday, koji je sve više propadao i samo čekao smrt, morao napustiti.

Počelo je već i ljeto 1882. godine kad se napokon situacija poboljšala i kad su okolnosti postale za nj povoljnije. Gradonačelnik John P. Clum i nekolicina uvaženih članova sigurnosnog odbora isposlovali su svojim utjecajem da novi guverner Tritttle zatraži od predsjednika Arthura odobrenje da okrug Cochise zaposjedne trupama.

Time je prestao lov na Wyatta Earpa jer je dolaskom vojnih snaga ponovno ojačala

njegova stranka, a svog su se straha oslobodili i svi građani koji su bili protiv Johnnija Behana i njegovog potpomaganja bandita u tom kraju.

Guverner države Kolorado, Pitkin, ponudio je Wyatt Earpu sigurno utočište i jamčio mu da neće priznavati nikakvih potjernica ni naloga za hapšenje koji bi stigli iz Arizone.

I tako se na kraju može još samo izvijestiti da je Wyatt Earp odjahao u Kolorado, otišavši iz njega onako kao što je morao otići iz drugih gradova iz Wichite u Dodge City, iz Dodga u Tombstone. Usamljenik kojemu nigdje nije bilo opstanka jer je bio krut i nepopustljiv, jer se borio do kraja i jer je gordo čuvao svoj ugled.

K R A J

U pripremi

T.V. Olsen:

UTOČIŠTE PROGONJENIH

*...i mene ćeš naći u
strip ~ zabavniku za djecu i odrasle*

